

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / kasvatus- ja perhetyö

Tarja Hairo ja Anna Meriluoto

HYVÄT ALOITUSKÄYTÄNNÖT – ALLE 3-VUOTIAAN LAPSEN JA VAN-
HEMMAN TUKI VUOROHOIDON ALKAESSA

Opinnäytetyö 2011

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaaliaala

HAIRO, TARJA

Hyvät aloituskäytännöt – Alle 3-vuotiaan lapsen ja vanhemman tuki vuorohoidon alkaessa

MERILUOTO, ANNA

Opinnäytetyö

65 sivua + 1 liitesivu

Toimeksiantaja

Kouvolan kaupunki, varhaiskasvatuspäällikkö Helena Kuusisto

Huhtikuu 2011

Avainsanat

kasvatuskumppanuus, kiintymyssuhdeteoria, kontekstuaalisen kasvun malli, omahoitajuus, vuorohoito

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää, millaista tukea vanhemmat toivovat päiväkodin henkilökunnalta alle kolmevuotiaan lapsen aloittaessa vuorohoidossa. Tarkoituksena oli saada vanhemmilta mielipiteitä ja mahdollisia toiveita vuoropäivähoidon aloitukseen. Opinnäytetyön idea sai alkunsa opinnäytetyön toimeksiantajalta Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö Helena Kuusistolta. Aihe on ajankohtainen, ja sitä ei ole tutkittu aikaisemmin.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus ja tutkimuksen aineistoon kerätty teemahaastattelumenetelmää käyttäen. Tutkimuksessa käytettiin valmiiksi laadittua teemahaastattelurunkoa. Aineisto koostuu kolmesta haastattelusta. Haastatteluun osallistuneilla vanhemmilla on omakohtaisia kokemuksia alle kolmevuotiaan lapsen vaativan vuorohoidon aloituksesta. Haastattelut nauhoitettiin ja myöhemmin litteroitiin. Aineiston analysointimenetelmänä käytettiin teemoittelua.

Tutkimus osoitti haastatteluun valittujen Kouvolan kaupungin vuorohoidon asiakkaiden olevan tyytyväisiä vuorohoidon aloituskäytäntöihin. Heidän mukaan heille on tarjottu riittävästi mahdollisuuksia tutustumiskäynteihin päiväkotiin ennen vuorohoidon alkua. He kokivat tärkeäksi aloituskeskustelun ja avoimen vuorovaikutuksen vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välillä.

Mahdollisissa jatkotutkimuksissa voisi ottaa huomioon myös päiväkotien henkilökunnan näkökulman. Tutkimuksen aineiston keruun voisi toteuttaa teemahaastattelu menetelmää käyttäen.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

HAIRO, TARJA

MERILUOTO, ANNA

Bachelor's Thesis

65 pages + 1 pages of appendices

Commissioned by

Kouvola City, Helena Kuusisto

April 2011

Keywords

attachment theory, educational partnership, model off contextual growth, own childminder, 24 hour care

The purpose of this study was to find out what kind of support parents are requesting from the day care center staff when their under three- year- old child is starting 24-hour day care. The aim was to get opinions and possible wishes from the parents regarding the starting of the day care. The idea for the thesis topic came from Helena Kuusisto, the head of Kouvola city early childhood education. The topic is current and it has not been studied before.

This study is qualitative and the data has been collected by using theme interviews. The study utilized pre-created theme interview structure and the data is comprised of three different interviews. The parents, who participated in the interview, had personal experience in their own child's start in 24- hour day care. The interview was recorded and later transcribed into text. The analysis method used for the data was theming.

The study shows that the clients of 24-hour day care in Kouvola are satisfied with the starting practices of the day care. They perceive that they have been offered sufficient amount of opportunities to visit the day care center before the start of the day care. They considered the start discussion and open interaction with parents and the day care center staff very important.

The day-care staff's perspective could also be taken into account in further studies. The data could be carried out by using a thematic interview.

1	JOHDANTO	6
2	VUOROHOITO	7
2.1	Päivähoitoa koskevat lait ja määräykset	7
2.2	Kouvolan vuorohoidon toimintaperiaatteet	9
3	LAPSEN PERUSTARPEET	11
3.1	Sosiaalinen vuorovaikutus	12
3.2	Turvallisuus	13
3.3	Ravinto	14
3.4	Uni	15
3.5	Liikunta	17
4	KIINTYMYSSUHDETEORIA	18
4.1	Kiintymyssuhteen kehittyminen	19
4.2	Kiintymyssuhteen merkitys	20
4.3	Erilaisia kiintymystyylejä	21
4.3.1	Turvallinen kiintymyssuhde	22
4.3.2	Ristiriitainen kiintymyssuhde	23
4.3.3	Välittelevä kiintymyssuhde	23
4.3.4	Organisoitumaton kiintymyssuhde	24
4.4	Kiintymyssuhteen merkitys lapsen aloittaessa päivähoitossa	24
5	KONTEKSTUAALISEN KASVUN MALLI	26
6	KASVATUSKUMPPANUUS	29
6.1	Kasvatuskumppanuuden lähtökohdat ja tavoitteet	31
6.2	Kasvatuskumppanuuden neljä periaatetta	33
6.3	Omahoitajuus	35
6.4	Kotikäynti	38
7	VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	40
7.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	40
7.2	Kunnan ja päiväkodin oma varhaiskasvatussuunnitelma	41
7.3	Lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma	41

8 TUTKIMUKSEN TOTETUTTAMINEN	43
8.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	43
8.2 Tutkimuskysymykset	43
8.3 Tutkimusmenetelmä	44
8.4 Aineiston analysointi	46
9 TUTKIMUSTULOKSET	47
9.1 Hoitomuodon sopivuus perheen elämäntilanteeseen	47
9.2 Päiväkotiin ja henkilökuntaan tutustuminen	47
9.3 Käytänteet ja tavat	49
10 POHDINTA	51
10.1 Johtopäätelmät	53
10.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	55
10.3 Mahdolliset jatkotutkimukset	59
LÄHTEET	60
LIITTEET	
Liite 1. Teemahaastattelun runko	

1 JOHDANTO

Tutkimuksemme tarkoitus on selvittää, millaista tukea vanhemmat toivovat päiväkodin henkilökunnalta alle kolmevuotiaan lapsen aloittaessa vuoropäiväkodissa. Tutkimuksessa selvitämme vanhempien kokemusten ja mielipiteiden pohjalta tärkeitä seikkoja vuorohoidon aloitukseen. Opinnäytetyömme on toteutettu vanhempien näkökulmasta ja pyrimme saamaan heidän äänensä kuuluviin.

Tutkimuksen tavoitteena on tuoda tietoa vuorohoidon aloitusvaiheesta ja tuoda esiin toimivia ja kehittämistä vaativia toimintakäytäntöjä. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda vanhempien mielipiteet ja toiveet esille. Tarkoituksena on, että opinnäytetyö jää vuoropäiväkotien henkilökunnan käyttöön.

Vuoropäiväkodin maailma on meille entuudestaan tuttu. Me olemme molemmat työskennelleet vuoropäiväkodissa vuosia ja koemme opinnäytetyömme aiheen hyvin tärkeäksi. Halu tehdä jotain oman työn kehittämiseksi oli yksi syy lähteä toteuttamaan tätä tutkimusta. Vuorohoidon aloitusvaihetta ei ole aikaisemmin tutkittu. Aihe on ajankohtainen ja saimme idean aiheeseen toimeksiantajaltamme Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö Helena Kuusistolta.

Aiheemme on ajankohtainen, sillä vuorohoidon tarve on lisääntynyt ja yhä useampi lapsi on vuorohoidossa. Kuntaliiton asiantuntija Anna-Maija Haliseva-Lehtinen kertoo Pystysen (25.6.2009) artikkelissa, että lähivuosina vuorohoidon tarve kasvaa edelleen. Jo vuonna 2007 vajaa kahdeksan prosenttia Suomen kaikista hoitolapsista hoidettiin kunnallisen päivähoidon vuorohoidossa. (Pystynen 2009.)

Lasten vuoropäivähoidolla tarkoitetaan ennen klo 6.30 ja klo 17.00 jälkeen sekä viikonloppuisin järjestettävää alle kouluikäisen lapsen hoitoa. Päivähoitolaissa ei ole erikseen vuorohoitoa koskevia säädöksiä, mutta kunnat ovat kuitenkin velvollisia järjestämään mahdollisuuksiensa mukaan päivähoitoa perheilleen heidän tarpeidensa mukaisesti. Vuorohoito ei ole perheille subjektiivinen oikeus. (Väisänen 2006, 68.)

Viitekehyksenä opinnäytetyöllemme toimii lapsen päivähoidon aloitukseen läheisesti liittyviä käytäntöjä ja teorioita. Käsitlemme teoriaosuudessa lapsen perustarpeita, omahoitajuutta, omahoitajuuteen läheisesti liittyvää kiintymyssuhdeteoriaa, kasvatuskumppanuutta, varhaiskasvatussuunnitelmia ja kontekstuaalisen kasvun mallia.

2 VUOROHOITO

Vuorohoidoksi määritellään ennen 6.30 ja kello 17.00 jälkeen sekä viikonloppuisin järjestettävä alle kouluikäisen lapsen hoito. Vuorohoito ei ole perheille subjektiivinen oikeus. Kunnille vuorohoidon järjestäminen on vapaaehtoista, joten kunta päättää itse haluaako se palvelua järjestää. (Väisänen 2006, 68.)

Valtakunnalliset ohjeistukset puuttuvat vuorohoidon järjestämisestä. Lasten kohdalla avainkysymys on, kuinka rajusti niukentuvat resurssit rajaavat heidän oikeuksiaan turvallisiin, riittävästi aikuisten läsnäoloa sisältäviin ja kasvua tukeviin oloihin vuorohoitopäiväkodeissa. (Öhman 2004, 20.)

Vuoropäiväkodissa kohtaavat monen eri osapuolen lapsen, vanhempien ja henkilökunnan toiveet ja tarpeet. Päiväkodin arjessa niitä sovitellaan toisiinsa sekä työn kiristyviin ulkoisiin ehtoihin. (Öhman 2004, 20.)

2.1 Päivähoitoa koskevat lait ja määräykset

Ajankohtainen ja paljon keskustelua herättänyt päivähoitolakimme on vuodelta 1973. Sitä pidetään vanhentuneena ja sen uudistamisesta käydään keskustelua. Puhumme varhaiskasvatuksesta järjestäessämme alle kouluikäisen päivähoitoa silloin, kun vanhemmat opiskelevat tai tekevät palkkatyötä. Kyseessä ei ole vain päivähoito, vaan varhaiskasvatus, jossa lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan parhaalla mahdollisella tavalla. Varhaiskasvatusta ohjaavia lakeja ovat mm. päivähoitolaki ja asetus, lastensuojelulaki, perusopetuslaki ja laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 89). Päivähoitolaki säätelee muun muassa päivähoiton järjestämistä, tavoitteita, toimintamuotoja, päivähoitoympäristöä, päivähoitoruokailua ja kuntoutussuunnitelman tekemistä erityistä tukea tarvitsevalle lapselle. Asetus lasten päivähoidosta sisältää ohjeita päivähoiton osa- ja kokopäiväisyydestä, kasvattajien suhteesta lapsien määrään, päivähoitopaikan hakemiseen liittyen, hoito- ja kasvatustehtävässä toimivien henkilöiden määrästä suhteessa muuhun henkilökuntaan, hoidettavien lasten määrästä perhepäiväkodissa sekä päivähoitopaikan tarkastamisesta. (Kuokkanen 2006, 30.)

Päivähoidon tavoitteena päivähoitolain mukaan on edistää lapsen persoonallista ja tasapainoista kehitystä yhdessä kotien kanssa ja tukea vanhempia heidän kasvatustyössään. Päivähoidon tulee tarjota lapselle suotuisa kasvuympäristö ja lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa. Sen täytyy tarjota lapselle turvalliset, jatkuvat ja lämpimät ihmissuhteet ja lisäksi edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä. Sen tulee myös tukea lapsen älyllistä, eettistä, esteettistä ja uskonnollista kasvatusta. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 89.)

Päivähoitoa määrittelee päivähoitolaki (Laki lasten päivähoidosta 36/1973). Lainsäädännössä ei kuitenkaan ole olemassa vuorohoitoa koskevia säädöksiä erikseen. Päivähoitolain mukaan jokaisella lapsella on subjektiivinen oikeus päivähoitoon, mutta vuorohoitoon subjektiivista oikeutta ei ole. Kunnat ovat kuitenkin velvollisia järjestämään mahdollisuuksien mukaan päivähoitoa perheille heidän tarpeidensa mukaisesti. Laissa ei ole erityissäädöksiä koskien vuorohoitoa, ja tämän vuoksi jokainen kunta joutuu itse tulkitsemaan lain ja asetuksen määräyksiä parhaalla katsomallaan tavalla ja määrittelemään oman kunnan vuorohoidon ja laatimaan sitä koskevat toimintaohjeet. (Väisänen 2006, 68.) Laki lasten päivähoidosta määrittelee 1. luvun 2. pykälässä, että lapsen päivähoito on pyrittävä järjestämään siten, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan ja jatkuvan hoidon sinä vuorokauden aikana, jona sitä tarvitaan (Laki lasten päivähoidosta 1:2).

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi tuli voimaan vuonna 2002. Sen tarkoituksena on edistää alaikäisten lasten henkilökohtaista turvallisuutta ja suojella heidän henkilökohtaista koskemattomuutta. Ennen työsopimuksen tekemistä tai virkaan nimittämistä on työnantajan velvollisuus selvittää lasten kanssa työskentelevien henkilöiden rikostausta. (Järvinen ym. 2009, 91.)

Päivähoitoa määrittelee myös lastensuojelulaki. Lastensuojelulain 1. luvun 1. pykälän mukaan lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun sekä oikeus turvalliseen kasvuympäristöön (Lastensuojelulaki 1:1). Lastensuojelulain tavoitteena on turvata lapsen ja perheen tarvitsemat palvelut ja tukitoimet, mahdollistaa entistä varhaisempi ongelmiin puuttuminen ja tehokas tuki avopalveluissa sekä parantaa viranomaisten välistä yhteistyötä. Lapsen hyvinvointia uhkaavien ongelmien ehkäisy on yksi keskeisimmistä lastensuojelun

toimintaperiaatteista. Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista lastensuojelun toimintamuotoa, jota toteutetaan myös päivähoidossa. (Järvinen ym. 2009, 91.) Lastensuojelulain 1. luvun 3. pykälän mukaan ehkäisevällä lastensuojelulla turvataan ja edistetään lasten hyvinvointia, kasvua ja kehitystä sekä tuetaan vanhemmuutta (Lastensuojelulaki 1:3). Lastensuojelulaki velvoittaa 5. luvun 25. pykälässä päiväkodin henkilökuntaa viipymättä tekemään lastensuojeluilmoitus, jos heidän tiedossaan on lapsi, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelutarpeen selvittämistä (Lastensuojelulaki 5:25).

Perusopetuslaissa säädetään perusopetuksesta ja oppivelvollisuudesta. Perusopetuslain 1. luvun 1. pykälä määrittää perusopetuslain vaikuttavan varhaiskasvatuksessa vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista annettavaan esiopetukseen. Esiopetuksessa sovelletaan myös päivähoitolakia silloin, kun esiopetusta järjestetään lasten päivähoidosta annetun lain tarkoittamassa päivähoitopaikassa. (Perusopetuslaki 1:1.)

2.2 Kouvolan vuorohoidon toimintaperiaatteet

Kouvolan kaupunki on linjannut vuorohoidoksi hoidon, jota tarjotaan aamulla ennen 6.30 ja illalla klo 17.00 jälkeen sekä viikonloppuisin. Vuorohoitoa on mahdollista saada vain vanhempien tai lapsen kanssa yhteistaloudessa asuvien aikuisten yhtäaikaista työstä tai pääsääntöisestä opiskelusta johtuen. Työaikaan lasketaan myös yövuoron jälkeinen lepoaika, joka on enintään kahdeksan tuntia. Jos lapsen ilta-, yö- tai viikonloppuhoidon tarve lakkaa, hänelle osoitetaan hoitopaikka päiväaikaan toimivasta ryhmästä tai päiväkodista. (Kouvolan kaupungin vuorohoidon linjaukset.)

Lapsen hoitoajoista sovitaan hoitotarvesopimuksella ja sitä voidaan muuttaa tarvittaessa ja se tarkistetaan aina toimintavuoden aikana. Lapsella on oikeus päiväaikaiseen hoitoon varattujen hoitopäivien mukaan. Vanhempien tulee toimittaa hoitoaikavaraukset viimeistään hoidon tarvetta edeltävän viikon maanantaihin mennessä, sillä henkilöstön työvuorosuunnitelma on tehtävä viikkoa ennen työvuorajakson alkamista. Vanhempien tekemillä hoitoaikavarauksilla ja henkilökunnan työvuorosuunnittelun avulla voidaan taata, että paikalla on aina laissa vaaditun mukainen henkilöstö. Lain tarkoitus on luoda edellytys lapsen turvalliselle hoidolle. Myöhässä toimitetut hoitoaikavarauk-

set otetaan huomioon vain jos ryhmässä on tilaa. (Kouvola kaupungin vuorohoidon linjaukset.)

2.3 Vuorohoidon tarve ja haasteet

Vuorohoitoa on ollut tarjolla vasta 1960 – luvun lopusta saakka. Aluksi vuorohoitoa tarjottiin sairaaloiden yhteydessä toimivien ja henkilökunnan lapsille tarkoitettujen päiväkotien yhteydessä poikkeuspalveluna. Nykyään vuorohoitoa tai siihen erikoistuneita päiväkoteja on jo lähes kaikissa kunnissa. Moni pieni kunta tarjoaa palvelua houkutellakseen asukkaikseen lapsiperheitä. (Kujala 2008, 14.)

Perherakenteiden muuttuminen esimerkiksi yhden huoltajan perheet ovat lisääntyneet. Palvelualojen muuttuneet aukioloajat, mm. kauppojen pidennetyt aukioloajat, ympäri-vuorokauden auki olevien myymälöiden lisääntyminen, ovat luoneet naisvaltaisille aloille osa-aikaisia työpaikkoja ja se lisää vuorohoitopaikkojen tarvetta. Moni nuori perhe opiskelee työn ohessa, myös sillä on selkeä vaikutus hoitopaikkojen kysyntään. Tunnetusti Kouvola alueella on paljon työpaikkoja, joissa tehdään kaksi- jopa kolmi-vuorotyötä. Paperitehtaat Kuusankoskella ja lähiympäristössä, sairaalat ja rautatiet ovat työpaikkoja, joissa työtä tehdään vuorossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2005 tekemän lasten päivähoiton tilannekatsauksen mukaan, kyselyyn vastanneiden kuntien järjestämässä päivähoidossa olevista lapsista noin 7 prosenttia oli iltaisin, öisin ja viikonloppuisin hoidossa. Kyselyn mukaan suurin osa vuorohoidossa olevista lapsista oli hoidossa vaihtelevasti ja eniten hoitoa tarvittiin iltaisin. Kyselyn mukaan lähes riittävästi tai täysin vuorohoitoa oli tarjolla 62 prosentilla kunnista. (Färkkilä, Kahiluoto & Kivistö 2006, 3).

Päivähoitolain 11. § mukaan kunnan tulee huolehtia siitä, että lasten päivähoitoa on saatavissa kunnan järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve sitä edellyttää. Selvityksen mukaan suurissa kunnissa vuorohoidossa oli keskimäärin noin 5 prosenttia kunnan järjestämässä päivähoidossa olevista lapsista ja pienissä kunnissa 8 prosenttia Varsinkin suurissa kunnissa vuorohoidon tarjonta oli selvästi liian vähäistä. 60 prosenttia suurista kunnista arvioi,

että vuorohoidon tarve oli selvästi suurempi kuin tarjonta. Erityisesti viikonloppuisin hoidon saatavuus oli huono. (Färkkilä ym. 2006, 45–46.)

Kyselyn mukaan kunnat ovat arvioineet, että hoidon tarve tulee lisääntymään epäta-
vanomaisina aikoina kauttaaltaan. Eniten kuntien mukaan vaikuttaisi kasvavan iltahoidon tarve. Jopa 68 prosenttia kyselyyn vastanneista kunnista arvioi, että iltahoito (klo 16–22) lisääntyy paljon tai jonkin verran. Myös viikonloppuhoidon tarpeen uskottiin kasvavan paljon tai jonkin verran 58 prosentissa kunnista. Yöhoidon kysyntä vähenee tai pysyy ennallaan uskoi 56 prosenttia vastanneista kunnista. (Färkkilä ym. 2006, 46.)

Haasteena voidaan pitää niin Kouvolassa kuin monessa muussakin kunnassa vuorohoidon järjestämisen kalleutta. Toinen arjessa esiin tullut ongelma on pätkätoita tekevät vanhemmat. Kuinka heidän lapsille pystytään tarjoamaan vuorohoitoa, kun hoito pitää varata jo edellisellä viikolla. Lapsi voidaan ottaa hoitoon vain, jos ryhmässä on tilaa. Usein pätkätyötä tekevä vanhempi joutuukin kieltäytymään lyhyistä työtarjouksista.

Vuoro- ja pätkätyötä tekevien on vaikea ennustaa työvuorojaan. Tämän vuoksi työ- ja vapaa-ajan välinen raja voi hämärtyä. Niin vuorohoitopäiväkodin henkilökunta kuin vanhemmatkin toivovat säännöllisiä ja pitäviä, pidemmän aikavälin työvuorolistoja elämäänsä rytmittämään. Vuorotyötä tekevän elämä kulkee hyvin eri tahdissa kuin muu maailma. Sen seurauksena ihmissuhteiden ylläpitäminen ja säännöllisen aikatauluhihin sidotun elämän, esimerkiksi harrastusten ylläpitäminen vaikeutuu. Tämän vuoksi vuorohoidossa yritetään tukea lasten ja perheiden sosiaalista verkostoa ja jaksamista. (Öhman 2004, 20.)

3 LAPSEN PERUSTARPEET

Lapsen perustarve on hoidon tarve. Hän tarvitsee ravintoa, unta, puhtautta ja lämpöä. Vaikka tarpeet ovat vuorovaikutuksellisia ja fyysisiä, ne ovat samalla aina myös psyykkistä hoivaamista. Oleellista ei ole vain se, että lapsi saa, mitä hän tarvitsee. Tärkeää on ennen muuta se, kuinka aikuinen kykenee nämä tarpeet tunnistamaan ja tulkitsemaan sekä hyväksymään ja ymmärtämään. Tärkeää on myös, miten oikea-

aikaisesti ja tarkoituksenmukaisesti aikuinen niihin vastaa. Parhaimmillaan hoivaaminen on rakastamisen konkretiaa. Näin fyysisen hoivan tarpeeseen vastaaminen vaikuttaa suoraan myös lapsen psyykkisen mielenmaailman rakentumiseen. (Tamminen 2004, 77–78.)

Hoitamisen lisäksi lapsi tarvitsee hoivaa ja huolenpitoa. Käsitteinä ja ilmiöinä ne ovat monimuotoisia ja niiden määrittely yksiselitteisesti on vaikeaa. Päivähoitotyössä hoito nähdään usein pieniin lapsiin kohdistuvina konkreettisina perushoidollisina toimenpiteinä. Perushoitotilanteissa hoiva sen sijaan sisältää myös sosiaaliset ja emotionaaliset tekijät. Olennaista siinä on kasvattajan keskittyminen ja sitoutuminen hoivan kohteeseen sekä puheen että tekemisen tasolla. (Happo 2006, 48.)

3.1 Sosiaalinen vuorovaikutus

Jari Sinkkonen kirjoittaa riittävän hyvistä vuorovaikutuksesta kirjassaan *Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun*. Siinä hän kirjoittaa hoivaajan mukautumisesta lapsen ikäkaudelle ominaisiin tarpeisiin, eli ajankohtaisten kehityshaasteiden huomioonottamista. Tärkeänä hän pitää aikuisen sensitiivisyyttä, herkkyyttä lapsen viesteille. Aikuisen tulisi pyrkiä tavoittamaan lapsen näkyvän käyttäytymisen taustalla olevat tunnetilat ja intentiot ja virittäytyä niihin. (Sinkkonen 2008, 269.)

Suureksi osaksi vuorovaikutus on ei-kielellistä. Eleillä, katseilla ja äänenpainoilla on suuri merkitys, joka ei vain rajoitu vauvaikään, vaan se on aina yhtä tärkeä. Kun lapselta puuttuu puhe, tällöin hoivaaminen edellyttää aikuiselta eläytymistä ja omien vaistojen käyttämistä, koska kommunikaatio perustuu muuhun kuin puhuttuun kieleen. (Sinkkonen 2008, 269.)

Pienimmät päiväkotiiin tulijat ovat noin 9 kuukauden ikäisiä. Seitsemän, yhdeksän kuukauden vaiheilla lapsella tapahtuu toinen kehitystason hyppäys. Lapsi tulee tietoiseksi omasta sisäisestä kokemuksestaan. Hänestä tulee psykologisesti kokeva. Kun lapsi oivaltaa oman kokemuksellisen mielensä, niin samalla hän ymmärtää, että muillakin ihmisillä on oma kokemusmaailmansa. Hän oivaltaa myös sen, että ihmisten sisäiset kokemukset ovat erilaisia, yksilöllisiä, ja niitä voi jakaa läheisissä ihmissuhteissa. Tästä oivalluksesta alkaa pysyvä inhimillinen ja voimakas perustarve: elämän mit-

tainen halu ymmärtää toista ihmistä ja tulla itse ymmärretyksi. Ennen vauvalle on riittänyt, että hän saa tarvitsemaansa hoivaa, nyt hän tarvitsee hoivan lisäksi ymmärretyksi tulemisen tunteen. (Tamminen 2004, 30–31.)

Halu tulla ymmärretyksi ja halu ymmärtää edellyttää jo monimutkaista, vastavuoroista vuorovaikutusta alle 3-vuotiaan lapsen ja häntä hoivaavan aikuisen välillä. Hänen on kyettävä omilla keinoillaan ilmeillään, eleillään, liikkeillään ja ääntelyllään viestittämään aikuiselle omaa kokemustaan riittävän monipuolisesti, selkeästi ja tarkasti. Aikuisen tulee kyetä tulkitsemaan lapsen viestejä riittävän herkästi, osuvasti ja oivaltavasti. Aikuisen tulee vastata niihin omalla käyttäytymisellään niin, että lapsi ymmärtää tuulleensa ymmärretyksi. Vastaavasti lapsen on taas pystyttävä osoittamaan, että hän on ymmärtänyt aikuisen ymmärtäneen. Kyseessä on monimuotoinen sensitiivinen ja sirkulaarinen keskustelu kahden ihmisen välillä jo paljon ennen puhutun kielen olemassaoloa. Ihmissuhteiden ja ihmiselämän yksi elämänmittainen perusominaisuus onkin juuri se, että toisen ymmärtäminen perustuu pohjimmiltaan muuhun kuin sanoihin sillä keskinäinen ymmärtäminen syntyy ei-kielellisessä vuorovaikutuksessa. (Tamminen 2004, 31.)

Tunteiden jakaminen, ymmärretyksi tuleminen ja tunnetasolla tapahtuva toisen ymmärtäminen ovat keskeisiä lapsen koko henkisen kehityksen kannalta. Teoreettinen käsite ”affect attunement” eli tunteiden yhteensovittaminen mahdollistaa tunteiden jakamisen ja kokemuksen tulla tunnetasolla ymmärretyksi. Samalla se synnyttää kokemuksen inhimillisestä yhteenkuuluvuudesta. Moleminpuolisen kiintymyksen syntymiselle mahdollisuuden antaa aikuisen ja lapsen yhteinen tunteiden jakaminen. (Tamminen 2004, 33.)

3.2 Turvallisuus

Lapsella on oikeus kasvaa ja kehittyä turvallisessa ympäristössä. Päiväkoti on kodin lisäksi lapsen arkinen kasvuympäristö ja siellä omaksutaan sellaisia asenteita, tietoja ja taitoja, jotka vaikuttavat koko loppuelämän turvallisuuskäyttäytymiseen. Mannerheimin lastensuojeluliitto on toteuttanut vuosina 2007–2009 Lapsen turvaksi -hankkeen ja sen tavoitteena oli vähentää lasten tapaturmia sekä niistä aiheutuvia poliklinikkakäyntejä ja sairaalahoitoja. Hankkeessa kehitettiin mm. päivähoitoon soveltuva

Kuuden Koon malli. Kuusi Koota eli Kartoita, Korjaa, Kirjaa, Kouluta, Kasvata ja Kannusta muodostavat kokonaisuuden, johon kuuluu tehtäviä, ennaltaehkäiseviä ja turvallisuutta lisääviä tekoja. Malli perustuu lainsäädäntöön ja hyviksi todettuihin toimintatapoihin sekä tutkimustietoon. Se sisältää konkreettisia ehdotuksia, miten tapaturmia voidaan ehkäistä ja vähentää. Mallissa on tarkoituksena, että siitä saa vaivattomasti kokonaiskuvan, mitä tapaturmien torjuntaan päiväkodissa kuuluu. Tapaturmien ehkäisy on tehokkainta silloin, kun se on suunnitelmallista ja osa jokapäiväistä toimintaa. (Onni löytyy arjesta 2009, 5.)

Turvallisessa ja terveessä ympäristössä lasten tarpeet on huomioitu ja he voivat myös itse osallistua ympäristönsä kehittämiseen. Turvallisuusmyönteinen toimintakulttuuri on osallistavaa ja lisää yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja terveyttä. (Onni löytyy arjesta 2009, 5.)

Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula puhuu Lasten varhaisten vuosien palveluista parempi kokonaisuus -kirjassaan, kuinka jokaisella lapsella on oikeus suojeluun, turvallisuuteen ja riittävään osuuteen yhteisistä voimavaroista sekä osallistumiseen ja vaikuttamiseen itseään koskevissa asioissa, omaa kehitystasoaan vastaavalla tavalla. Kun varhaista hoivaa ja tukea koskevia lakeja uudistetaan, niiden tulee perustua uusimpaan lapsen varhaisvuosien kehitystä koskevaan tutkimustietoon. Tavoitteena onkin, että jokaisen lapsen elämää tuetaan yhdenvertaisesti. Päivähoidossa uudistusten lähtökohdaksi on asetettu lapsen etu. (Aula 2009, 6.)

Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä enemmän hänelle turvaa tuo tutut hoitajat, pieni ryhmä, sopivan mittainen hoitopäivä, rauhalliset leikkihetket ja turvallinen tuttu piha. Nämä ovat laatua, joista isommat lapset osaavat kertoa. Kuinka saamme pienimpien äänen kuuluviin?

3.3 Ravinto

Vuonna 2004 sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa ravitsemussuosituksissa sanotaan, että päivähoitoruokailun ravitsemuksellisenä ja kasvatuksellisenä tavoitteena on osaltaan turvata yhdessä kodin kanssa lapsen kasvua ja kehitystä. Päiväkotiruokailun yksi tavoite on edistää ja ylläpitää lapsen hyvinvointia ja terveyttä sekä ohjata

lasta monipuoliseen ja vaihtelevaan ruokavalioon. Hyvin suunnitetuilla ateriakokonaisuuksilla turvataan ja tarjotaan lapselle riittävät ja tasapainoiset ateriat ja välipalat hoitopäivän aikana. Yhdessä ruokaillen opastetaan lasta omatoimiseen ruokailuun sekä hyviin pöytätapoihin. Näiden hetkien tulisi olla miellyttäviä, kiireettömiä ja virkistäviä. (Hasunen, Kalavainen, Keinonen, Lagström, Lyytikäinen, Nurttila, Peltola & Talvia 2004, 150.)

Ruokailutapahtuma päivähoitossa on osa lapsen perushoitoa, kasvatusta ja opetusta. Sen tulee edistää hänen fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia sekä ylläpitää hyvää viireystasoa hoitopäivän aikana. Tarjottavan ruoan on oltava monipuolista, tasapainoista ja maukasta ja lapsi syö sitä oman tarpeensa mukaisesti. Häntä kannustetaan maistamaan uusia ruoka-aineita ja erilaisia makuja. Näin päivähoitossa pystytään ohjaamaan lapsen ruokatottumusten kehittymistä. (Hasunen ym. 2004, 150.)

Päivähoitossa tarjottava ruoka on monipuolista, tasapainoista ja maukasta. Ateriat myös rytmittävät lapsen hoitopäivän jaksoihin. Näin säännöllisesti toistuvat ateriat ja välipalat lisäävät lapsen turvallisuuden tunnetta ja ovat tärkeä osa viihtyvyyttä. Ruokailu on myös sosiaalisten taitojen harjoittelua, ja lapsi oppii hyviä käytöstapoja ja toisten huomioon ottamista. Mallioppiminen toisilta lapsilta sekä hyvä esimerkki aikuisilta on tärkeää. Parhaimmillaan päivähoiton ravitsemuskasvatus on ilosta yhdessä syömistä. Ravinto ja yhteiset ruokailukokemukset kytkeytyvät päivittäiseen toimintaan ja tapahtumiin. (Hasunen ym. 2004, 151–152.)

3.4 Uni

Lapsen päivittäisessä rytmissä tärkeitä asioita ovat ravinto, liikunta, ulkoilu ja uni. Ne puhuttavat niin kasvattajia kuin lasten vanhempiaakin. Mikä on oikea määrä, laatu ja aika, näistä keskustellaan jatkuvasti. Ne vaikuttavat alle kolmevuotiaiden lasten mielialaan, aktiivisuuteen ja virikkeiden vastaanottokykyyn. Riittävällä ja laadukkaalla unella pidetään huolta niin keskushermostosta kuin oppimis- ja keskittymiskyvystä sekä elimistön immuunijärjestelmästä. Laadukkaan unen saavuttamista edellyttää iänmukainen ajoitus ja hyvä sekä rauhallinen nukkumisympäristö. (Siren-Tiusanen & Tiusanen 2002, 80.)

Lapsen luonnollinen päiväunien määrä ja valveillaolojaksojen pituus on sidoksissa hänen ikäänsä sekä keskushermoston kehitykseen. Niin päivähoidossa kuin myös perheissä lasten unta tulisi arvostaa keskeisenä kasvun, terveyden ja hyvinvoinnin elementtinä. Näin lasten unet eivät saisi mieltyä asioiksi, joista aikuiset päättävät oman mielensä mukaan. (Siren-Tiusanen & Tiusanen 2002, 80.) Unen ja elämän rytmi varsinkin vuorotyötä tekevien lasten vanhemmilla ja vuorohoitopäiväkodeissa on monimutkainen palapeli, jota olisi voitava suunnitella hyvin yksilöllisesti lapsen ja perheen toiveet ja tarpeet huomioon ottaen.

Liian pitkiksi venyneet valveilla olovälit merkitsevät lapselle ylistimulaatiota ja ei-toivottua kuormitusta. Tällainen ei-toivottu kuormitus on sitä haitallisempaa, mitä pienemmistä lapsista on kyse. Se näkyy lasten valvekäyttäytymisessä monin eri tavoin esim. pahantuulisuutena, vaikeahoitoisuuden lisääntymisenä, levottomuutena, energiattomuutena, tarkkavaisuuden herpaantumisenä ja keskittymiskyvyn hiipumisena. On myös vahvoja perusteita olettaa, että se näkyy myös lasten sairastavuudessa, vaikka tutkimuksellista näyttöä ei asiasta vielä juuri olekaan. Luonnollisesti valvekäyttäytymisessä näkyvät myös monet muut tekijät mm. liikunnan puute, pitkät paikallaan istumiset, pienet huonetilat ja lasten jatkuva vaihtuminen ryhmässä. (Siren-Tiusanen & Tiusanen 2002, 80.)

Päiväkotilapsen arjen rytmiä on kasvatustieteilijä Erkki Tiusanen verrannut kaksi- tai kolmivuorotyöhön. Tällöin kodin ja päiväkodin rutiinit eivät välttämättä tue lapsen omaa, vasta kehittymässä olevaa unirytmia. Alle kouluikäinen lapsi ei osaa itse säädellä vireystilaansa tai tunnistaa väsymystään ja tarvitsee siksi aikuista säätelemään ympäristön virikkeitä. Lapsen saadessa herätä omia aikojaan, hän on hyväntuulinen, energinen ja virkistynyt, jos hänet kuitenkin herätetään kesken syvimmän univaiheen, on hän sekava, kiukkuinen ja edelleen väsynyt. Viime vuosina puhutti päiväkodeissa ”pakkonukuttaminen”, nyt uutena ilmiönä on tilalle tullut ”pakkoherättäminen”. Lasten päiväunia on lähetty lyhentämään siinä toivossa ja uskossa, että lyhemmät päiväunet auttaisivat lasta nukahtamaan illalla paremmin. (Mikkola & Nivalainen 2009, 46–47.)

Lapsella on oikeus riittävään lepoon ja tätä oikeutta päivähoidon tulee myös puolustaa, sillä kyse on lapsen hyvinvoinnista. Pienen lapsen elämään kuuluu hiljentyminen,

rentoutuminen ja päiväunet, mutta niiden ajankohdasta, tarkoituksesta ja pituudesta tulee keskustella nykyistä enemmän. (Mikkola & Nivalainen 2009, 47.)

3.5 Liikunta

Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksissa on määritelty lasten liikunnan tarve. Se tukee osaltaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden eli Vasun toteutumista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005). Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksissa kuvataan yleisiä perusteita yksityiskohtaisemmin, kuinka lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista sekä hyvinvointia tuetaan leikin ja liikunnan eli fyysisen toiminnan avulla. Suosituksessa annetaan ohjeita liikkumisen kokonaismäärästä, sopivasta välineistöstä, laadusta ja turvallisesta liikkumisympäristöstä. Suosituksissa ohjeistetaan myös liikuntakasvatuksen suunnittelua ja toteutusta. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005, 3.)

Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksissa on määritelty, että lapsi tarvitsee joka päivä vähintään kaksi tuntia reipasta liikuntaa. Laadullisesti lapsen tulisi saada harjoitella motorisia perustaitoja monipuolisesti eri ympäristöissä päivittäin. Varhaiskasvattajien tulee suunnitella ja järjestää monipuolista ja tavoitteellista liikuntakasvatusta päivittäin, unohtaa ei saa myöskään vanhempien osuutta asiaan. Yhteistyö vanhempien kanssa tulee olla aktiivista ja vastavuoroista. Liikkumisympäristö tulee luoda lapsille houkuttelevaksi ja siitä tulee poistaa liikuntaan liittyviä esteitä. Päivähoidossa kasvat-
tajien tulee opastaa ja ohjata lapsia turvalliseen liikkumiseen eri ympäristössä. Päivähoidon toimipisteissä tulee olla lasten liikunnan perusvälineistö ja niitä tulee olla riittävästi. Välineiden tulee olla helposti saatavilla myös omaehtoisen toiminnan aikana. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset, 2005, 3.)

Liikkuessaan lapsi ajattelee, kokee iloa, ilmaisee tunteitaan ja oppii jatkuvasti uutta. Se antaa lapselle myös elämyksiä, vauhtia, hikeä ja hengästymistä. Liikkeen kautta pieni lapsi tutustuu oman kehonsa rajoihin ja liikkumisen avulla lapsen näkemys itses-
tään, voimastaan ja koostaan vahvistuu. Kasvattajan tulisinkin huomioida, että lapset useimmiten juoksevat mieluummin kuin kävelevät, seikkailevat ja hyppivät jaloillaan mieluummin kuin ovat paikoillaan. Kasvattajan tuleekin antaa lapselle mahdollisuus

päivittäiseen liikkumiseen, luomalla siihen kutsuva ja virittävä ympäristö. (Varhaiskasvatustietoa pienten lasten vanhemmille, 11.)

Pienten alle kolmivuotiaiden lasten liikkuminen on pääsääntöisesti lapsen omaehtoista liikkumista. Omaehtoisuudella tarkoitetaan sellaista toimintaa, jonka lapsi tekee omasta mielenkiinnosta ja halusta joko yksin tai yhdessä muiden kanssa. Omaehtoinen liikkuminen tapahtuu osana arkipäivän hoitotilanteita ja toimintoja. Tärkeää on, että aikuinen antaa lapselle tilaa ja aikaa liikkua hänen omien liikkumisedellytystensä mukaisella tavalla aina, kun se on mahdollista. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005, 10 – 11.)

4 KIINTYMYSSUHDETEORIA

Kiintymyssuhdeteoria (attachment theory) on alun perin englantilaisen psykoanalytiikon John Bowlbyn (1907 – 1990) kehittämä teoria, joka korostaa lapsen turvallisuudentarvetta ja eroahdistusta, leimautumista sekä läheisyydentarvetta hoivaajansa kohtaan (Sinkkonen 2001, 19 – 20, 24 – 25). Kiintymyssuhde on siis lapsen ja aikuisen keskinäinen tunnesuhde, joka syntyy lapsen ja aikuisen välisestä vuorovaikutuksesta. Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsen tulee ensin muodostaa ensisijainen kiintymyssuhde, jotta toissijaisen muodostaminen olisi mahdollista. (Sinkkonen 2001, 49.)

Lapsi muodostaa yleensä ensimmäisen suhteensa äitiin tai häntä ensisijaisesti hoitavaan henkilöön. Pienelle lapselle yksi ensisijainen kiintymyssuhde on kaikista tärkein. Yksi vastuullinen aikuinen on turvan antajana luotettavampi pienelle lapselle kuin usean hoitajan joukko. Se, että lapsella on yksi tuttu ja turvallinen aikuinen, auttaa lasta esimerkiksi vaaratilanteessa. Lapsen ei tarvitse arvioida, kuka aikuisista on turvallisin, lähimpänä ja luotettavin. Kun lapsen tarpeet huomioidaan ja niihin reagoidaan nopeasti, lapsi oppii luottamaan aikuiseen ja hänelle tulee siitä turvallinen olo. (Sinkkonen 2001, 49.)

John Bowlbyn mukaan lapsen ja hoivaajan vastavuoroinen ja tiivis suhde rakentuu vanhemman kiintymisestä lapseen ja lapsen kiinnittymisestä vanhempaan. Vanhemman kiintymykseen liittyy vahva tunneside lapseen ja halu hoivata lasta. Vanhemman vastatessa lapsen tarpeisiin, nälkään ja luoden lapselle turvaa, lapsi alkaa vähitellen

kiintyä vanhempansa myös tunnetasolla. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 30.)

Kiintymyssuhde vanhemman ja vauvan välille muodostuu vuorovaikutussuhteesta, jossa vanhempi virittäytyy vauvan tunnetilaan, aistii vauvan myönteistä tunnetilaa ja heijastaa sen vauvalle takaisin elein, äänenpainoin, ilmein ja liikkein sekä vauvan tyyntymistä ja rauhoittamista vauvan tuntiessa pelkoa tai hätää. Perusturvallisuuden aikaansaaminen vauvalle on kiintymyssuhteen ensimmäinen tehtävä, toisena tehtävänä on vauvan tunnetilojen ja vireystilan säätely ja kolmantena tehtävänä on kehittää vauvan tunneilmaisua. Kiintymyssuhteessa kehittyy neljänneksi turvapesä, joka auttaa lasta tutustumaan ympäristöönsä ja oppimaan uutta. (Paaso 2008, 148.)

Kiintymyssuhdeteoriassa on kyse lapsen pyrkimyksestä käyttää hänen ensisijaista hoitajaansa ja muita läheisiään turvallisuuden perustana ja ylläpitää läheisyyttä heihin. On siis kyse sisäisestä säätelyjärjestelmästä, jonka avulla lapsi tasapainoilee läheisyyden hakemisen ja ympäristön tutkimisen välillä. Lapsen kokemus ”turvasatamasta” mahdollistaa ympäristön vapaan tutkimisen. (Schmitt 2003, 317 – 318.)

Kiintymyskäyttäytymisellä tarkoitetaan erilaisia käyttäytymismalleja. Näiden käyttäytymismallien avulla yksilö pyrkii läheiseen yhteyteen toisen ihmisen kanssa tai pyrkii säilyttämään tämän yhteyden. Nämä johtavat lisääntyneeseen turvallisuuden tunteeseen. Kiintymyskäyttäytyminen käynnistyy, silloin kun lapsi havaitsee joutuneensa eroon kiintymyksensä kohteesta tai tuntee eroon joutumisen uhkaavan häntä. Kiintymysjärjestelmä on yksilön maailmasta laatima sisäinen työskentelymalli, jossa mukana ovat yksilö itse, hänen läheisensä, heidän suhteensa sekä se minkä mukaan toimitaan. (Becker-Weidman 2008, 38.)

4.1 Kiintymyssuhteen kehittyminen

Jo vastasyntyneellä lapsella näkyvät kiintymyssuhteen merkit erilaisina kiintymyskäyttäytymisen muotoina, esimerkiksi itkuna, tarttumisena ja myöhemmin hymynä. Näin vauva pyrkii varmistamaan hoitajan saatavilla olon. Heti ensi päivästä alkaen vastasyntyneellä lapsella on pyrkimys vuorovaikutukseen hoivaajansa kanssa. Vauva havainnoi ympäristöään ja vähitellen hän oppii myös erottamaan ympäristön ihmisiä

toisistaan ja tunnistamaan jo noin kuukauden ikäisenä oman äitinsä jopa vain valokuvan perusteella. (Salo 2003, 54.)

Kiintymyssuhteen kehityksessä on todettu olevan herkkyykskausia, joista tärkeimpänä on pidetty noin 7 – 9 kuukauden ikää. Tässä iässä lapselle vakiintuvat selkeät kiintymyssuhteet hänen kanssaan ensisijaisesti ja vastavuoroisimmin toimiviin aikuisiin, yleensä äitiin. Tutun aikuisen lähteminen näköpiiristä ja vieraan tuleminen tilalle usein hätäännyttää lapsen. Tällainen vierastamisen vaihe voi erota suurestikin eri lapsilla. Toisille lapsille vierastamisen vaihe tulee aikaisemmin ja toisille myöhemmin ja toisille lapsille tuskin lainkaan tunnistettavasti. (Munter 2001, 43.) Puolentoista vuoden iästä kahteen vuoteen tapahtuu nopea ja voimakas lapsen tunnevaltaisen ja tiedollisen, selkeästi eriytyvän minätietoisuuden kasvu, jonka useasti ajatellaan nostavan lapsessa myös rakkauden menettämisen pelon. Toinen kiintymyssuhteiden herkkyykskausi ajoittuu lapsen ollessa juuri tämän ikäinen. Lapsen kehityksessä tapahtuu myös paljon muuta kehitystä samaan aikaan, kuten kielellisen kommunikaation taidot lisääntyvät ja liikkuminen varmistuu entisestään. (Munter 2001, 43.)

4.2 Kiintymyssuhteen merkitys

Kiintymyssuhteella on monia pitkäaikaisia vaikutuksia lapsen kehitykselle. Kiintymyssuhteen ensimmäinen tavoite on lapsen perusturvallisuuden tunteen luominen. Tunne perusturvallisuudesta luodaan arkisissa hoivatilanteissa silloin, kun vauva on rauhaton ja etsii aktiivisesti läheisyyttä. Toinen kiintymyssuhteeseen liittyvä tavoite on vauvan tunnetilojen ja vireystilan säätely. Vireystilat säätelevät nukkumista ja ympäristön seuraamista. Niiden vaihtelun tai tunnetulojen säätely ei ole lapselle tahdonalaista, vaan vauva tarvitsee aikuisen, joka rytmittää unen ja valveillaolon ja auttaa vauvaa tunnetilojen säätelyssä. (Salo 2003, 52 – 53.)

Kiintymyssuhteen kolmas merkitys näkyy vauvan kyvykkyydessä tahdonalaiseen tunteiden ilmaisuun ja niiden välittämiseen ympäristölle, mikä näyttäytyy ensimmäisen ikävuoden loppuun mennessä. Kokemuksen vuorovaikutuksesta toisten ihmisten kanssa opettavat vauvalle inhimillisen kommunikaation alkeita, joita ovat esimerkiksi vauvan kyky oppia odottamaan toisen aloitetta ja kyky vastata omalla jokeltelulla. Kokemukset kommunikaation vaikutuksesta ympäristöön kehittävät vauvan tunnetta omas-

ta aktiivisesta minästä. Neljänneksi vanhemman tarjotessa turvallisuutta, vauvan kehityksen perusedellytykset, uteliaisuus ja tarve oppia sekä tutkia ympäristöä mahdollistuvat. Vauvalle uuden oppiminen on mahdollista vain, mikäli vauva kokee olonsa turvalliseksi. Kaikki nämä edellä mainitut kiintymyssuhteen ulottuvuudet syntyvät varhaisen vuorovaikutuskokemusten myötä ensimmäisen ikävuoden aikana. (Salo 2003, 53 – 54.)

Lapsi itsenäistyy toisen ikävuoden aikana ja tällöin hänen riippuvuutensa vanhemmista vähenee kielen ja muiden tietotaidollisten valmiuksien kehittyessä. Aikuisen luoman kiintymyssuojan merkitys muuttuu lapsen fyysisen kehittymisen myötä, aikaisemmin sen merkitys oli puhtaasti huolehtiva, mutta tässä vaiheessa vanhempien tulee luoda lapselle turvalliset rajat. Nämä rajat koskevat pääasiassa kahta käyttäytymisen osa-aluetta: kun lapsi on tottelematon tai kun lapsi tekee jotain vaarallista. Vanhemmuuden tehtävät muuttuvat myös kasvatukselliseksi, eli vanhemman tulee opettaa lapselle uusia tietoja ja taitoja, myös lapsen sosiaalistaminen yhteisön jäseneksi eli sallittujen ja kiellettyjen toimintamallien ja niiden erojen opettaminen lapselle alkaa olla ajankohtaista. (Salo 2003, 64 – 65.)

Kielestä tulee lapselle toisen ja kolmannen ikävuoden aikana tärkein kommunikointiväline. Kiintymyssuhteen kannalta kielellä on suuri merkitys, sen mahdollistaessa lapselle uuden tavan tuottaa turvallisuuden tunnetta. Lapsi ei välttämättä tarvitse fyysistä turvaa, vaan myös kielen kautta tuleva tuki voi tuoda lapselle turvallisuuden tunteen. Lapsen ja vanhemman välinen kiintymyssuhde on yhteydessä lapsen kielellisiin kommunikaatiotaitoihin. Turvallisesti kiintynyt lapsi osoittaa useimmin myönteisiä tunteita. He noudattavat toisia paremmin aikuisen ohjeita ja pyytävät harvemmin apua. (Salo 2003, 68 – 69.)

4.3 Erilaisia kiintymystyyliä

Yhdysvaltalainen psykologi Mary Ainsworth kehitti kiintymyssuhdeteorian pohjalta kiintymyssuhteiden arvioimiseksi vierastilanne -menetelmän (strange situation), josta nousi esille aluksi kolme kiintymystyyliä: turvallinen, ristiriitainen ja välttelevä. Myöhemmässä vaiheessa havaittiin vielä neljäs kiintymystyyli: organisoitumaton. Ristiriitainen, välttelevä ja organisoitumaton kiintymystyyli ovat siis turvattoman kiintymys-

suhteen alaluokkia. Vierastilanne -menetelmän avulla tutkitaan 12 – 20 kuukauden ikäisten lasten kiintymyssuhdetta. Menetelmässä tarkastellaan lapsen reaktiota äidin jättäessä hänet vieraan ihmisen kanssa yksin, ja tämän jälkeen vielä vieraankin ihmisen jättäessä hänet yksin huoneeseen. (Ainsworth 1978, Sinkkonen 2001, 40 – 41, 59 mukaan.)

Vierastilanne -menetelmässä havainnoidaan lapsen kiintymyskäyttäytymistä. Menetelmä koostuu kahdeksasta noin kolmen minuutin pituisesta jaksosta. Menetelmässä lapsi on leikkihuoneessa joko vanhempansa tai vieraan aikuisen kanssa tai yhdessä molempien kanssa. Lapsen reaktioita ja niiden voimakkuutta havainnoidaan aikuisen poistuessa huoneesta. (Nurmi ym. 2006, 30.)

4.3.1 Turvallinen kiintymyssuhde

Kiintymyssuhdeteorian keskeisin käsite on turvallinen tukikohta. Tällä tarkoitetaan vanhemman kykyä olla lapselle turvallisena tukikohtana lapsen tutustuessa häntä ympäröivään maailmaan ja toimimista ”turvasatamana”, jos lapsi kokee uhkaa tai vaaraa ja johon lapsi voi tarvittaessa aina palata. Silloin, kun lapsi on turvallisesti kiintynyt, hänellä on sisäinen varmuus siitä, että hän voi aina palata takaisin ”turvasatamaan”. Lapsen on saatava vanhemmalta riittävästi kokemusta siitä, että vanhempi ymmärtää, haluaa auttaa ja kuulee lasta, jotta lapsi voi pitää vanhempaa turvallisena tukikohtana. Tämä tieto antaa lapselle turvallisuudentunteen, ja näin hän voi turvallisesti mielin tutustua häntä ympäröivään maailmaan. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 129 – 130.)

Turvallisesti kiintyneellä lapsella on kokemuksia siitä, että hänelle läheinen ihminen on ollut saatavilla tarpeen vaatiessa. Turvallisesti kiintynyt lapsi tutustuu ympäristöönsä kiinnostuneena. Silloin kun lapsen ympärillä tapahtuu liian paljon uusia asioita tai kun väsymys tai nälkä yllättää, lapsi ilmaisee läheisyyden tarpeensa. Lapsi osoittaa tällöin tarpeensa hakeutumalla vanhempansa läheisyyteen, eivätkä tällöin vieraan aikuisen lohdutusyritykset usein kelpaa. (Silvén & Kouvo 2010, 75.)

Sinkkosen mukaan lapsen tulee voida elää sellaisissa olosuhteissa, joissa hän voi ennakoida tulevaa. Lapsen perustarpeista tulee huolehtia, häntä tulee pitää hyvänä ja lohduttaa. Turvallisesti kiintynyt lapsi osaa näyttää kaikkia tunteitaan vapaasti ja käyt-

täytymisellään hän osoittaa luottamuksensa vanhemman läheisyyteen ja ennakoitavuuteen. Silloin kun vanhempi lähtee huoneesta, lapsi saattaa itkeä ja olla jopa loukkaantunut vanhemman palatessa, mutta kuitenkin tahtoo pian vanhemman syliin turvaan. Turvallisesti kiintynyt lapsi on saanut elää ennakoitavassa ympäristössä, joka on säännömukainen ja elämiseen on syntynyt jonkinlainen rytmi. (Sinkkonen 2001, 42 – 45.)

4.3.2 Ristiriitainen kiintymyssuhde

Silloin kun vanhemman vuorovaikutus lapsen kanssa on ennakoimattomampaa, mutta kuitenkin herkkätuntoista, kehittyy lapselle ristiriitainen kiintyminen. Kun vuorovaikutus on ennakoimatonta, on lapsen vaikea oppia ”lukemaan” vanhempaansa. Vanhempaa eivät ohjaa niinkään lapsen lähettämät signaalit, vaan vuorovaikutus tapahtuu enemmänkin vanhemman ehdoilla. Lapsi on tällöin vanhemman armoilla, eikä hän voi itse säädellä vuorovaikutusta signaaleillaan vanhemman kanssa. Tällaiset lapset muuttuvat herkästi hyvin passiivisiksi. Osa ristiriitaisesti kiintyneistä lapsista takertuu vanhempaansa ja vahtii vanhempansa jokaista liikettä saadakseen läheisyyttä ja näin varmistuen turvan itselleen vaaran uhatessa. (Broberg ym. 2005, 131.)

Ristiriitaisesti kiintyneet lapset kuuluvat kaikkein tunnepitoisimpaan ryhmään Ainsworthin luokittelussa. He saattavat pyrkiä vanhempansa syliin, mutta he eivät kuitenkaan näytä viihtyvän siinä paremmin kuin lattiallakaan. Ristiriitaisesti kiintynyt lapsi protestoi itkemällä ja menemällä aivan sekaisin äidin poistuessa huoneesta. Lapselle ero on aivan liian järkyttävää, eikä toinen huoneeseen jäänyt aikuinen kelpaa lapsen lohduttajaksi. Ristiriitaisesti kiintyneiden lasten äidit ovat usein ailahtelevia, eivätkä lapset pysty ennakoimaan äidin tekemisiä. Ja jos lapsi kaipaa äidiltään huomiota, he tekevät sen usein negatiivisella tavalla, kuten kiukuttelemalla tai vaatimalla. (Ainsworth 1978, Sinkkonen 2001, 42 – 45.)

4.3.3 Välttelevä kiintymyssuhde

Silloin, kun lapsi ei osoita mitään tarvetta käyttää vanhempaa turvallisena tukikohtana, voidaan puhua välttelevästä kiintymyksestä. Tällöin lapsella on usein kokemuksia siitä, että vanhempi on kiusaantunut lapsen emotionaalisista tarpeista. Näin ollen lapsi

oppii olemaan ilmaisematta lohdun ja hoivan tarpeitaan vanhemmalle saavuttaen kuitenkin optimaalisen läheisyyden vanhempaansa. (Broberg ym. 2005, 130.)

Välttelevästi kiintynyt lapsi ei ole kyennyt luomaan vanhempaansa tunnepohjaista kiintymyssuhdetta, vaikka luottaakin äitiinsä. Tällainen lapsi on oppinut kokemusten myötä, ettei kannata osoittaa tunteitaan liian vahvasti, sillä vanhempaan ei pysty vetoamaan tunteilun kautta. (Sinkkonen 2001, 42 – 45.)

Äidin lähtiessä huoneesta välttelevästi kiintynyt lapsi saattaa hieman hätääntyä, mutta hän ei itke äidin perään. Tällä tavoin kiintynyt lapsi ei näytä tunteitaan yhtä voimakkaasti kuin turvallisesti kiintynyt lapsi, vaan hän hillitsee itsensä ja estää tunnekuohunsa. Lapsi suhtautuu myös pidättyväisesti fyysiseen läheisyyteen. Välttelevästi kiintyneen lapsen ainoana näkyvänä merkinä voidaan pitää tutkimisen tai leikin vähenemistä äidin poistuessa huoneesta. (Sinkkonen 2001, 42 – 45.)

4.3.4 Organisoitumaton kiintymyssuhde

Organisoitumaton kiintymyssuhde havaittiin kolmea muuta kiintymyssuhdetta myöhemmin. Organisoitumattomasti kiintyneen lapsen liikkeet ja eleet saattavat olla hyvin ristiriitaisia, sekavia ja tuskaisia. Lapsi saattaa esimerkiksi jähmettyä paikoilleen tai satuttaa itseään ilman ymmärrettävää syytä. Organisoitumaton kiintymyssuhde syntyy silloin, kun lapsen ensisijainen hoitaja ja turvan lähde onkin ajoittain vaarallinen. Tällöin lapsi joutuu vaikeaan tilanteeseen, koska hän haluaisi uhkaavan tilanteen tullessa mennä äidin luo turvaan, mutta samalla pelkää tämän läheisyyttä. Tällöin lapsi ei kykene tekemään päätöstä ja jähmettyy paikoilleen tietämättä, mistä hän saisi turvaa. Tällä kiintymyssuhteella on selkeitä yhteyksiä ja vaikutuksia myöhempiin mielenterveysongelmiin. (Sinkkonen 2001, 59 – 60.)

4.4 Kiintymyssuhteen merkitys lapsen aloittaessa päivähoidossa

Kiintymyssuhteen kannalta päivähoidon aloitusikää tarkastelevat tutkimukset osoittavat yleisesti ottaen, ettei aloitusiällä ole merkitystä. Kuitenkin osa tutkimuksista viittaa siihen, että herkkyyyskaudet voivat vaikeuttaa alkuvaiheen erotilanteita ja osoittavat päivähoidon aloituksen tapahtuvan sujuvammin, kun herkkyyyskausi on ohitettu. En-

simmäinen herkkyykskausi on noin 7 – 9 kuukauden ikäisenä ja toinen noin puolentoista vuoden iästä kahteen ikävuoteen. (Munter 2001, 43.)

Päivähoidon aloittaminen voi hetkellisesti järkyttää pienen lapsen turvallisuuden tunnetta. Onkin tärkeää pyrkiä järjestämään lapsen päivähoito niin, että se tukisi mahdollisimman paljon lapsen varhaisia kiintymyssuhteita. Lapsen aloittaessa päiväkodissa pienin askelin, vähitellen tutustuen, sopeutuu lapsi nopeammin hoitopaikkaan. Lapsen vanhempien kaipuuta voidaan helpottaa päiväkodissa esimerkiksi katselemalla vanhempien valokuvaa ja keskustelemalla kuvien avulla vanhemmista hoitopäivän aikana. (Silvén & Kouvo 2010, 85.)

Lapsen aloittaessa päivähoidossa lapsen tulee löytää ne uudet turvalliset aikuiset ja hänen täytyy voida turvallisesti mielin erota vanhemmistaan. 1–2 -vuotias lapsi tarvitsee huolehtivan aikuisen turvakseen voidakseen tutkia uutta ympäristöään. Kiintymyssuhdejärjestelmästä, joka rakentuu lapsen ja aikuisen välille, puhutaan silloin, kun uusi ja outo herättää lapsessa turvattomuutta ja pelkoa. Tällöin lapsi tarvitsee turvallista aikuista, joka on herkkä lapsen tarpeille. Silloin, kun lapsi on muodostanut turvallisen kiintymyssuhteen vanhempiinsa, lapsi on varmempi myös laajentamaan kiintymyssuhteidensa verkkoa myös muihin aikuisiin. Jo pienikin lapsi pystyy luomaan luottavaisia ihmissuhteita myös kodin ulkopuolella. Tämä vaatii kuitenkin suhteen pysyvyyttä. Tämä uusien ihmissuhteiden luominen kodin ulkopuolella ei tuo ongelmia lapsen kiintymyssuhteissa vanhempiinsa, vaikka monet tutkijat ovat tätä epäilleetkin. (Munter 2001, 40, 42 – 43.)

Päiväkodin työntekijän tehtävänä on kannatella sekä lasta että vanhempaa erokokemuksessa. On tärkeää huomioida lapsen erokokemukseen liittyvät tunteet, sanallistaa lapselle tunteita, auttaa lasta ymmärtämään ja hallitsemaan omia tunteitaan. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse ja mitä vähemmän hänellä on sanallisia valmiuksia, sitä enemmän lapsi tarvitsee aikuista omien tunteidensa käsittelemiseen. On tärkeää kertoa lapsen ikävöinnistä vanhemmille, esimerkiksi millaisissa tilanteissa lapsi on itkenyt, mitä hän on puhunut ja mitä kasvattaja on tehnyt lapsen olon helpottamiseksi ja mikä lasta on auttanut. Vanhemmille on hyvä tuoda esille tulkinta siitä, että omien vanhempien ikävöiminen kertoo useimmiten lapsen ja vanhemman ensisijaisesta ja tärkeästä suhteesta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 43.)

5 KONTEKSTUAALISEN KASVUN MALLI

Kontekstuaalisen kasvun malli rakentuu Bronfenbrennerin (1979) kehittämän ekologisten teorian pohjalle. Tämä teoria nostaa esiin lapsen kasvuympäristön vaikutuksen lapsen kehitykselle. Lapsen kasvatusta nähdään kaikkien lapsen elämään osallistuvien yhteisenä hankkeena. Kontekstuaalisuuden näkökulmaan yhdistyy myös kasvatuskumppanuus, joka edellyttää vanhempien ja päivähoidon henkilöstön yhteisymmärrystä kasvatuksesta ja sen tavoitteista. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 15 – 16; Järvinen ym. 2009, 118.)

Bronfenbrennerin ekologinen teoria huomioi kehittyvän yksilön vuorovaikutuksen erilaisten kasvuympäristöjen kanssa. Ekologisessa teoriassa peruslähtökohtana on oletus, että kehitys tapahtuu ympäristön ja yksilön välisenä vuorovaikutuksena. (Puroila & Karila 2001, 204 – 205.)

Ekologisessa teoriassa ympäristön ajatellaan koostuvan järjestelmistä, jotka ovat rakentuneet sisäkkäin. Nämä järjestelmät ovat mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemi (Puroila & Karila 2001, 208). Systeemit kuvaavat kontekstuaalisen kasvun teoriassa vuorovaikutusta niiden kasvuympäristöjen välillä, joissa lapsi aktiivisesti toimii. Päiväkodin henkilöstön onkin tärkeää huomioda, että lapsella voi olla vanhempien lisäksi monta muuta kasvattajaa. (Järvinen ym. 2009, 30.)

Mikrosysteemi kuvaa lapsen välitöntä ympäristöä. Tyypillisimpiä mikrosysteemejä lapselle ovat esimerkiksi koti ja päivähoitopaikka. Nämä koostuvat henkilöiden välisistä suhteista, rooleista ja toiminnoista, joita lapsi kokee ympäristössään. Oma perhe on lapselle tärkein kasvuympäristö, johon hänellä on pysyvimmat, syvimmat ja jatkuvimmat siteet. Mikrosysteemiin kuuluvat myös muut lapsen lähellä olevat ihmiset, sukulaiset, päiväkodin väki ja naapurit. Lapsi on yksittäisessä suorassa kontaktissa näihin ihmisiin mikrosysteemeissä. (Hujala ym. 2007, 22; Järvinen ym. 2009, 30.)

Mesosysteemi on mikrosysteemistä seuraava taso. Tämä taso pitää sisällään ne aikuiset ihmiset, joiden kanssa lapsi on vuorovaikutuksessa, ja se tarkastelee näiden kasvu- ympäristöissä toimivien ihmisten välistä vuorovaikutusta. Mesosysteemeissä päivä- hoidon henkilöstö ja vanhemmat tekevät yhteistä tärkeää kasvatustyötä. Lapsi voi

myös itse vaikuttaa vuorovaikutussuhteidensa kautta mesosysteemiin ja sen toimintoihin olemalla aktiivinen osallistuja omissa toimintaympäristöissään. (Hujala ym. 2007, 23; Järvinen ym. 2009, 30.)

Myös ne ympäristöt, joihin lapsi ei itse ota aktiivisesti osaa, ovat tärkeitä kehityksen näkökulmasta. Bronfenbrenner kutsuu yksilön lähiympäristöä laajempia systeemejä eksosysteemeiksi. Näiden systeemien vaikutus lapsen kehitykseen tapahtuu välillisesti, vanhempien, päivähoidon henkilöstön ja muiden aikuisten elämänpiirin kautta. Näiden lapsen kanssa toimivien aikuisten suhteet muihin ihmisiin eli se, miten he ovat vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Vanhempien kautta vaikuttavia eksosysteemin osasysteemejä ovat esimerkiksi vanhempien työolosuhteet. Lapselle eksosysteemi päivähoidossa muodostuu päivähoidon henkilöstön ammatillisuudesta, esimerkiksi koulutustaustasta ja työskentelyolosuhteista, ja heidän omasta henkilökohtaisesta elämästään. Lasta ja hänen ajatteluaan muovaavat näiden lapsen kanssa toimivien ihmisten arvot, asenteet, ihmiskäsitykset ja käyttäytyminen. (Puroila & Karila 2001, 209; Hujala ym. 2007, 25; Järvinen ym. 2009, 30.)

Makrosysteemi kuvaa yhteiskunnallista tilannetta, jossa eletään. Makrosysteemi määrittää viime kädessä ekso-, meso- ja mikrosysteemien toimivuutta lasten kannalta. Tämä viittaa poliittisiin, taloudellisiin, sosiaalisiin ja kasvatuksellisiin asioihin, jotka ovat myös vaikuttamassa lapsen kasvuun. (Hujala ym. 2007, 26; Järvinen ym. 2009, 32.)

Ekologisen teorian mukaan päivähoidossa olevia lapsia tulisi tarkastella osana heidän kasvuympäristöään ja arkielämäänsä. On tärkeää olla kosketuksissa lapsen arkielämän elämyksiin ja kokemuksiin ja saada todellista tietoa siitä, miten lapsi käyttäytyy oman arkielämän kasvatusympäristöissään. Teorian kokonaisvaltaisuus ja ekologisuus on juuri sitä, että se huomioi kehittyvän yksilön vuorovaikutuksen erilaisten kasvatusympäristöjen kanssa. Vuorovaikutuksen tulee tapahtua kehittyvän yksilön, kasvatettavan lapsen ja kasvattajapersoonien tai kasvattajayhteisöjen välillä. (Hujala ym. 2007, 18; Puroila & Karila 2001, 204.)

Kontekstuaalisen kasvun mallissa lapsi vaikuttaa ympäristönsä toimintoihin ja lapsi nähdään erottamattomana osana ympäristöään. Lasta ei nähdä pelkästään ympäristön

vaikutuksen alaisena oppijana, vaan pelkkä lapsen olemassaolo vaikuttaa ympäristön vuorovaikutussuhteisiin. Lapsi muokkaa ja rakentaa lähiympäristönsä toimintaa omilla ajatuksillaan, valinnoillaan ja toimillaan. (Hujala ym. 2007, 22.)

Kontekstuaalisen kasvun näkökulmasta lapsen oppimisympäristö on hänen koko arki, konteksti jossa lapsi elää ja lapsen kasvatus on yhteistyöhanke kaikkien niiden kesken, jotka osallistuvat lapsen elämään ja joiden elämään lapsi osallistuu. Lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista ei nähdä kasvattajien ja vanhempien toimenpiteiden seurauksena, vaan aikuisten ja lasten sekä lasten keskinäisen yhteistoiminnan tuloksena. Kasvattajan täytyy tiedostaa kokonaisuudessaan koko kulttuurinen konteksti, jossa lapsi elää. Ei riitä, että kasvattaja keskittyy pelkästään lapseen, vaan hänen tulee kokonaisvaltaisesti ottaa huomioon lapsen arjesta nouseva näkökulma lapsen kasvuun ja oppimiseen. (Hujala ym. 2007, 15, 19.)

Lapsen kasvatusympäristöissä toimivien aikuisten, tässä tapauksessa vanhempien ja päivähoidon henkilöstön välinen suhde on erittäin oleellinen vuorovaikutussuhde lapsen arjen kannalta. Kodin ja päivähoidon tasapaino luo lapsen arkeen johdonmukaisuutta. Toimiva vuorovaikutus kasvu ympäristöjen välillä luo jatkuvuutta sekä yhteisiä kasvatusperiaatteita ja -tavoitteita kodin ja päiväkodin välille. Lapsen kasvatuksesta huolehtivien aikuisten asenne vaikuttaa lapsen laadukkaaseen kasvuun ja kehityksen mahdollisuuksiin. Siksi onkin erityisen tärkeää, että aikuiset kokisivat kasvatuksen yhteisenä hankkeena. (Hujala ym. 2007, 19, 24.)

Kontekstuaalisen kasvun malli antaa tukevan perustan yhteistoimintaan perustuvalle kasvatusotteelle. Malli selkeyttää yhteistyön reunaehdot ja merkitystä. Tämän kautta voidaan ymmärtää, kuinka lapsen kasvu ympäristöjen välinen yhteistyö välittyy lapsen tasolle. Kasvattajien on helpompi nähdä kontekstuaalisen kasvun mallin kautta lasten kasvuprosessi osana laajempaa kokonaisuutta ja monikerroksisuutta. (Hujala ym. 2007, 27.)

Kontekstuaalinen näkökulma tuo keskeiseksi osaamisen ulottuvuudeksi päivähoidon henkilöstölle kyvyn huomioida yksittäisen lapsen ja perheen tarpeet sekä taidon ottaa ne pohjaksi arkipäivän kasvatuskäytäntöjen rakentamiseen. Henkilöstö ei voi enää sopia keskenään toimintakäytäntöjen suunnittelusta, vaan vanhemmat on otettava mu-

kaan niiden suunnitteluun. Vanhempien vaikutusmahdollisuuksien lisääntyminen tuo päivähoiton henkilöstön ammatillisuuden kriteerit uudelleen arvioitaviksi. (Hujala ym. 2007, 113.)

Kasvatuksen onnistumisen kannalta kodin ja päiväkodin väliset suhteet nähdään erityisen tärkeänä. Perheen ja päiväkodin välisellä yhteistyöllä voidaan edesauttaa lasta kasvussa, kehittyemisessä ja oppimisessa sekä vähentää kodin ja päiväkodin välistä epäjatkuvuutta. Yhteistyö perheiden ja päiväkodin välillä tukee vanhemmuutta. Usein vanhempien tukeminen mielletään juuri päivähoiton henkilöstön tehtäväksi, eikä niinkään muisteta huomioida perheiden välistä vertaistukea. Ekologisen teorian keskeisiä painotuksia kuitenkin on juuri perheen ja päiväkodin yhteistyön kautta perheiden välisten suhteiden luominen ja sosiaalisten verkostojen vahvistaminen. (Hujala ym. 2007, 114 – 115.)

Vuorovaikutuksellinen kumppanuus vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välillä painottaa vastuun jakamista. Tasa-arvoinen vuorovaikutus on yhteistyön lähtökohtana. Lapsen päivähoitokasvatusta suunniteltaessa on hyvin tärkeää sekä vanhempien että päivähoiton henkilöstön tietämys ja asiantuntemus lapsesta. Vanhemmilla on omaa lastaan koskeva asiantuntemus ja päivähoiton henkilöstöllä on työkokemuksen ja koulutuksen kautta saatu asiantuntemus. Päivähoiton henkilöstön on otettava huomioon perheiden erilaiset lähtökohdat, elämäntilanteet ja arvot. Myös yksittäinen perhe voi tarvita eri aikoina erilaista yhteistyötä, kuten neuvontaa, ohjausta, tukea ja välillä taas kasvatuskumppanuutta. (Hujala ym. 2007, 116.)

6 KASVATUSKUMPPANUUS

”Kasvatuskumppanuus on lapsen ja perheen kaikinpuolisen hyvinvoinnin edistämistä ja vahvistamista siten, että vanhemmilla olisi voimia ja kykyä suoriutua vanhemmuudesta mahdollisimman hyvin.” (Mikkola & Nivalainen 2009, 12).

Henkilöstön ja vanhempien välinen kasvatusyhteistyö määritellään valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan sitä, että vanhemmat ja henkilöstö sitoutuvat ja toimivat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Toisaalta kasvatuskumppanuus

määritellään myös vanhempien ja henkilöstön tavaksi asennoitua yhteiseen kasvatustehtävään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.) Kaskelan ja Kronqvistin (2007, 23) mukaan kasvatuskumppanuus on vanhempien ja henkilökunnan yhteinen prosessi, joka alkaa siitä hetkestä, kun perhe ottaa yhteyttä päivähoitopaikkaan ja päättyy siihen, kun lapsi lähtee päivähoidosta.

Lähtökohtana vanhempien ja päiväkodin henkilöstön väliselle yhteistyölle on vuorovaikutus ja tasa-arvoisuus. Molemminpuolinen yhteistyö ja vaikuttaminen toteutuvat päivähoitokasvatuksen suunnittelussa yhdistämällä vanhempien asiantuntemus omasta lapsesta sekä henkilökunnan koulutuksen ja työkokemuksen kautta omaksuma asiantuntemus. (Hujala ym. 2007, 116.) Henkilöstön tietämys lapsesta on rajallista, lasta ei voi tuntea ja tietää läpikotaisin. Vanhemmilla taas on puolestaan lapsestaan arvokasta tietoa, joka henkilöstöltä puuttuu. Näin ollen vanhempien ja henkilöstön välisessä keskustelussa lapsesta voidaan tuottaa kokonaiskuva. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta lapsesta saatu mahdollisimman laaja näkemys ymmärretään tärkeäksi. Tämä mahdollistaa lapsen tarpeiden ja yksilöllisyyden huomioimisen. Näiden huomioiminen turvaa lapsen hyvinvoinnin. (Alasuutari 2010, 48; Koivula 2004, 81.)

Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät kahden lapselle tärkeän tahon erilaiset tiedot ja kokemukset lapsesta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31). Vanhemmat ja henkilöstö ovat tasavertaisessa vuorovaikutuksessa keskenään, molempien tiedot ja taidot toimia lapsen kanssa ovat samanarvoisia. Kuitenkin vanhemmilla on oman lapsensa ensisijainen kasvatusoikeus ja kasvatusvastuu. (Kaskela & Kekkonen 2007, 17.)

Kasvatuskumppanuus edellyttää vanhempien ja päivähoidohenkilöstön keskinäistä luottamusta, toistensa kunnioittamista ja tasavertaisuutta. Kasvatuskumppanuuteen vaikuttavat myös kulttuuriset arvot eli se, millaisia arvoja ja rooleja perheen sisällä on, se miten perhe kokee oman elämänsä, päiväkodin organisaation malli ja millaisia arvoja päivähoidossa korostetaan sekä päiväkodin henkilöstön ammatillinen pätevyys. (Häkkä, Kuokkanen & Virolainen 2006, 38.)

6.1 Kasvatuskumppanuuden lähtökohdat ja tavoitteet

Lapsen edun toteuttaminen ja lapsen tarpeet ovat lähtökohdat kasvatuskumppanuudelle. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on syventää asteittain vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välisiä kohtaamisia. Kun henkilöstön ammatillinen asiantuntemus ja vanhempien oman lapsensa tuntemus ovat aidossa vuoropuhelussa keskenään, tällöin myös keskustelujen sisältö syvenee. Tavoitteena on, että lapsen elämäntilanne ja asiat sekä päivähoidossa että kotona tulevat jaetuiksi ja vastaanotetuiksi tasavertaisesti, avoimesti ja kunnioittavasti. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on myös, että sujuvan yhteistyön kautta sekä päiväkodin työntekijä että vanhempi voivat avoimesti ilmaista huolensa lapsesta. Tämän lisäksi tavoitteena on, että lapsi tulee oman elämänsä kokijana ja toimijana nähdyksi ja ymmärretyksi kokonaisvaltaisesti. (Kaskela & Kekkonen, 17 – 18.) Jos lapsella on jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella mahdollisesti tuen tarve, on kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena tunnistaa tämä tarve mahdollisimman herkästi ja varhaisessa vaiheessa ja yhdessä vanhempien kanssa luoda yhteinen toimintastrategia lapsen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuuden ilmapiiri tulee luoda vanhempien ja henkilöstön väliselle yhteistyösuhteelle myös ongelmatilanteissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32.)

Kasvatuskumppanuudessa vanhempien ja perheiden kuuntelu ja kuuleminen nousevat aikaisempaa, perinteistä perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä tärkeämpään asemaan. Vanhempien mielipiteet, toiveet, näkemykset ja oman lapsensa tuntemus ovat entistä merkityksellisempiä, ja nämä tulee ottaa huomioon jo lapsen varhaiskasvatustietoa suunniteltaessa ja sitä toteuttaessa. Tavoitteena kasvatuskumppanuudessa on ennen kaikkea se, että lapsen kasvuyhteisöt, koti ja päiväkotitoiminnot, ovat vastavuoroisissa ja dialogisissa vuoropuhelussa keskenään. Vuoropuhelun kautta eri osapuolet tekevät näkyväksi kodin ja päiväkodin toisistaan poikkeavat todellisuudet ja niiden vaikutukset lapsen kannalta. Avoin vuoropuhelu mahdollistaa myös lapsen toiveiden ja tarpeiden kuulemisen. Kasvatuskumppanuuden rakentuminen alkaa jo ensitapaamisella sekä lapsen päivähoitoon tutustumisjaksolla, jolloin luodaan pohja tulevalle kasvatuskumppanuussuhteelle. (Kaskela & Kekkonen 2007, 12 – 16.)

Kasvatuskumppanuus on ammatillista toimintaa ja päiväkodin henkilöstö vastaa siitä, että alusta alkaen perheen ja päivähoidon yhteistyöhön ja lapsen varhaiskasvatukseen

sisältyy osaksi myös kasvatuskumppanuus (Kaskela & Kekkonen 2007, 18). Päiväkodin henkilöstön tehtävänä on järjestää vanhemmille mahdollisuuksia kasvatuskeskusteluihin koko henkilöstön ja myös yhdessä muiden lasten vanhempien kanssa. Vanhempien keskinäisen yhteistyön edistäminen on myös yksi kasvatuskumppanuuden tavoitteista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Kasvatuskumppanuudessa korostetaan vastavuoroisuutta, mutta kuitenkin siinä on henkilöstölle suurempia odotuksia. Henkilöstön on luotava kasvatuskumppanuudelle otolliset puitteet ja sisällyttää kasvatuskumppanuus perhekohtaisesti osaksi lapsen varhaiskasvatusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.) Henkilöstöltä odotetaan myös omien ajattelutapojensa kriittistä arviointia. Omasta elämästä poikkeavan elämäntilanteen ja arvojen ymmärtäminen ei ole kuitenkaan helppo tehtävä. Yksi kasvatuskumppanuuden keskeisimmistä asenteellisista ehdoista on erilaisuuden hyväksyminen ja itsestä poikkeavan kunnioittaminen. (Karila 2006, 96.)

Henkilöstöllä ja vanhemmilla on tarjottavanaan kasvatuskumppanuuteen erilaista tietoa ja erilaisia näkökulmia lapsesta. Kyse ei siis ole kahden samanlaisen, vaan kahden erilaisen, kuitenkin yhteisen tavoitteen omaavan kumppanin toiminnasta. Erilaisuuden käyttäminen kasvatuskumppanuuden voimavarana asettaa kuitenkin henkilöstölle haasteita, kuin myös vanhemmille. (Karila 2006, 108.)

Useimpien vanhempien mielessä luottamus henkilöstöön ja päivähoitoon rakentuu lapsen ja henkilöstön välisestä vuorovaikutuksesta, heidän välisestä suhteesta ja siitä, miten henkilöstö tuntee lapsen ja välittää tietämystään vanhemmille. Jotta henkilöstö osaa välittää vanhemmille oman tietämyksensä ja ymmärryksensä, on heidän tehtävänä havainnoida lasta ja lapsen kehitystä tietoisesti ja systemaattisesti. Jos lapseen liittyy huolenaiheita, nämä tulee kertoa vanhemmalle havaintoihin perustuen ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Kaskela & Kekkonen 2007, 46.)

Henkilöstön haasteena on ylläpitää kumppanuuden ilmapiiriä erityisesti niissä tilanteissa, joissa vanhempien ja henkilöstön mielipiteet yhteistyöstä, kasvatuskäsityksistä, kasvatusmenetelmistä, lapsen hoidon ja kasvatuksen tarpeista tai perheen ja päivähoiton vastuunjaosta eroavat. Myös silloin, kun lapsen ja perheen elämäntilanne syystä tai toisesta vaatii tavanomaista kasvatustyötä monipuolisempaa tukea ja apua, tulee

kasvatuskumppanuuden ilmapiirin säilyttämiseen kiinnittää erityistä huomiota. (Kaskela & Kekkonen 2007, 46 – 47.)

Kasvatuskumppanuussuhde rakentuu arjen käytänteissä. Päiväkodin työntekijät vaihtavat päivittäin kuulumisia vanhempien kanssa, ja luontevinta ovatkin keskustelut päiväkotiin lasta tuodessa ja hakiessa. (Järvinen ym. 2009, 119.) Vanhempien ja henkilöstön välinen kasvatuskumppanuus rakentuu prosessina koko lapsen päivähoitoajan. Jatkuva, päivittäinen vuoropuhelu vanhempien ja henkilöstön välillä avaa tilaa keskustelulle niin tavanomaisista kuin pulmallisistakin asioista. Vanhempien ja henkilöstön syvenevä vuorovaikutus ja luottamus koituvat aina lapsen parhaaksi. Jos henkilöstö on puheissaan liian ongelmakeskeinen, tämä luo vanhemmissa varautuneisuutta, eikä se tue luottamuksen rakentumista. (Kaskela & Kekkonen 2007, 44 – 45.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevat keskustelut ovat keskeinen kasvatuskumppanuuden toteutumisen paikka. Keskustelussa voidaan joko syventää kasvatuskumppanuutta tai estää sen syvenemistä. Myönteisen ja kannustavan ilmapiirin luominen tukee vanhempien ja kasvattajien välisissä keskusteluissa kasvatuskumppanuutta. Ensimmäisessä varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa, joka yleensä käydään muutaman kuukauden kuluttua päivähoitoon aloittamisesta, on luontevaa palata aloituskeskustelussa esille tulleet ajatuksiin, odotuksiin ja tunnelmiin. Näissä varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa sovitetaan yhteen vanhempien ja kasvattajien tulkintoja lapsesta ja luodaan yhteistä ymmärrystä ja todellisuutta lapsesta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 45 – 46.)

6.2 Kasvatuskumppanuuden neljä periaatetta

Vuoropuhelun kaksi keskeistä asiaa ovat kuuntelu ja toisen **kuuleminen**. Kuuntelemissa asetetaan kuuntelemaan toisen puhetta, ajatuksia ja asiasisältöjä. Kuunteleminen vaatii aitoa läsnäoloa. Kuunteleminen on aitoa kiinnostusta, rehellisyyttä ja empaattisuutta toista ihmistä kohtaan. Kuuntelemisen ehtona on turvallinen ja myönteinen ilmapiiri. Kuunteleminen sisältää joskus riskin ottamisen; kuuntelijan täytyy ottaa vastaan se, mitä toinen ihminen hänelle viestittää. Näin ollen kuunteleminen vaatii omien tunteiden tunnistamista ja niiden hallintaa. (Kaskela & Kekkonen 2007, 32.)

Kasvatuskumppanuuden yksi tärkeä asia on toisen kumppaniosapuolen **kunnioittaminen**. Tämä merkitsee erilaisten käsitysten ja elämäntapojen kunnioitusta. Kasvatuskumppanuuden kannalta keskeisimmät päämäärät liittyvät kasvatukseen, sen arvopäämääriin, kasvatuksen menetelmiin, lapsuuteen, vanhemmuuteen ja perheen tehtäviin. Käsitysten eroavaisuudet voivat johtua muun muassa erilaisesta elämänhistoriasta ja erilaisista arvoista. (Karila 2006, 95.)

Ihminen haluaa tulla hyväksytyksi juuri sellaisena kuin on, ilman ehtoja. Toisen ihmisen kunnioittaminen on hänen arvostamista ja hyväksymistä. Kunnioittava asenne näkyy ajatuksina ja sitä kautta tekoina. Myönteinen asenne ja asioista avoimesti puhuminen viestittävät toiselle osapuolelle, että häntä arvostetaan. Kunnioituksen puutteesta viestittävät sen sijaan toisen mitätöiminen, selän kääntäminen ja se, ettei toisella tai hänen sanomisellaan ole merkitystä. (Kaskela & Kekkonen 2007, 34.)

Todellinen vuorovaikutus edellyttää kunnioitusta, se mahdollistaa asioiden esiintuomisen teeskentelemättä ja peittelemättä. Toimimalla ja puhumalla rehellisesti ja avoimesti voi osoittaa toiselle kunnioitusta ja arvostusta. Myönteisyys puheessa avaa ovia rehelliselle ja avoimelle vuorovaikutukselle. On tärkeää, että kasvattajat kertovat vanhemmille havaintojaan heidän lapsestaan monipuolisesti arvostavalla tavalla. (Kaskela & Kekkonen 2007, 34 – 35.)

Keskeinen tavoite kasvatuskumppanuudessa on luoda luottamuksellinen ilmapiiri vanhempien ja työntekijöiden vuoropuhelulle. **Luottamuksen** syntymiseen tarvitaan aikaa, vuoropuhelua sekä vanhemman ja työntekijän yhteisiä kohtaamisia. Ihmisen aikaisemmat kokemukset ja muistot samankaltaisista tilanteista ja asioista vaikuttavat luottamuksen syntyyn. Kuuntelevalla ja kunnioittavalla asenteella työntekijät voivat saada vanhempien luottamuksen. Luottamus rakentuu myös vanhempien mahdollisuudesta vaikuttaa lapsensa kasvatukseen, hoitoon ja opetukseen. Vanhemmat kokevat voivansa osallistua konkreettisemmin oman lapsensa kasvuun ja kehitykseen silloin, kun päivähoidossa on mahdollista huomioida vanhempien omat toiveet, ajatukset ja kasvatuskäsitykset. Kasvattajan herkkä tunnesuhde lapseen herättää vanhemmissa luottamusta ja turvallisuutta lapsen hyvästä hoidosta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 36 – 37.)

Perustan luottamukselle luo vanhempien ja kasvattajien päivittäinen vuoropuhelu lapsesta ja lapseen liittyvistä asioista. Kasvattajan tulee olla rehellinen ja avoin omista havainnoistaan, ja tämä edellyttää kuulevaa ja kunnioittavaa tapaa ottaa asioita puheeksi. Lapset ja vanhemmat tarvitsevat ympärilleen kasvatuskumppaneita, jotka ovat aitoja, empaattisia ja lämminhenkisiä. (Kaskela & Kekkonen 2007, 37.)

Dialogisuus on kahden tai useamman henkilön välistä vastavuoroista, kunnioittavaa, aktiivista, sitoutunutta, vilpitöntä ja avointa kommunikaatiota. Se mahdollistaa erimielisyyksien kohtaamisen ja toista mieltä olevan näkökantojen tutkimisen. Dialogisuus on parhaillaan sellaista, että kumpikin osapuoli oppii ja voi muuttaa asenteitaan ja mielipiteitään. Se on luotettavaa, rehellistä, vilpitöntä ja avointa. Dialogi pyrkii yhteisymmärrykseen ja vaatii luottamusta. (Järvinen ym. 2009, 119.)

Dialogi ymmärretään taitona ajatella, puhua ja toimia yhdessä. Kuulemisessa on dialogin avain. Aitoa vuoropuhelua voi synnyttää vain kuuleva suhde, jossa kaikilla osapuolilla on mahdollisuus tulla kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään. Dialogi edellyttää tasa-arvoista vuoropuhelua, jossa molempien osapuolien tietämys on yhtä arvokasta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 38.)

Dialogissa tarvitaan näkyväksi tulemistä ja itsensä näkyväksi tekemistä puheen ja tekojen kautta. Tärkeää ei ole oikeassa oleminen vaan yhdessä etsiminen, tutkiminen ja tarkasteleminen. Työntekijä tarvitsee kosketuksen omaan sisäiseen maailmaansa, omiin kokemuksiinsa, tunteisiinsa ja ajatuksiinsa. Näin ollen työntekijä voi antaa tilaa sellaistenkin tarinoiden kunnioittavalle kuulemiselle, jotka ovat vastoin hänen omia arvojaan ja asenteitaan. Yhteys omaan sisäiseen maailmaan antaa työntekijälle herät korvat kuulla ja sydämen tunnistaa aidosti lapsen kokemuksia. (Kaskela & Kekkonen 2007, 38 – 40.)

6.3 Omahoitajuus

Ennen päivähoiton aloitusta käydään vanhempien kanssa aloituskeskustelu. Aloituksen suhteen on erilaisia käytäntöjä. Yksi vaihtoehto on, että vanhempien ensimmäinen kontakti päivähoitopaikkaan, on lapsen omahoitaja. Keskusteluun kutsutaan molemmat vanhemmat tai ainakin vanhempi, joka on hoitanut lasta kotona. Yleensä toivo-

muksena on, että keskusteluun tullaan ilman lasta. Keskustelun tärkein tavoite on, että vanhemmille jää positiivinen ja avoin kuva päiväkodin ilmapiiristä ja omahoitajasta. Tämä on tärkeää, koska vain siten vanhemmat voivat tuoda lapsen hyvillä ja turvallisella mielin hoitoon. Vanhempien positiivinen asenne lisää lapsen turvallisuuden tunnetta hoitopaikkaa kohtaan. Pienikin lapsi vaistoa jos vanhemmilla on jännityksen ja pelon tunteita uutta hoitopaikkaa kohtaan. (Mattila 2011.)

Vanhemmat saavat tutustua päiväkotiin ja ryhmän muuhun henkilökuntaan rauhassa keskustellen. Tällöin suunnitellaan yhdessä tutustumisaika, jonka suositellaan olevan pituudeltaan noin kaksi viikkoa. Vanhemmalle on annettava mahdollisuus kertoa lapsestaan sekä hoidon aloittamiseen liittyvistä toiveista, odotuksista ja tunteista. On hyvä keskustella myös tunteista, joita hoidon aloittaminen herättää myös lapsessa mm. ikävä, eroahdistus, kiukku, ja pelko. Omahoitaja kertoo vanhemmille, ettei alle 3-vuotias lapsi kykene muistamaan vanhempaansa mielessään koko pitkää päivää. Yhdessä pohditaan mikä on juuri se keino, jolla lapsen oloa voidaan helpottaa erossa olon aikana. Espoon omahoitajuusmallissa näitä asioita kutustaan *muistukkeiksi*. Ne ovat turvaleluja esim. rätti, tutti, pehmolelu. Omahoitaja kannattelee pientä lasta puhumalla äidistä ja isästä sekä katsomalla lapsen kanssa yhdessä valokuvia vanhemmista. Vanhempien kanssa on hyvä puhua, että ikävä saattaa ilmetä vasta kotona kiukkuna ja siinä turvallinen yhdessä olo ja syli ovat lapselle parasta hoivaa. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007.) Ennen kuin lapsi aloittaa päivähoidon, omahoitaja tutustuu lapseen. Kun uusi lapsi on aloittamassa hoidon, ryhmässä sovitaan, kuka on uuden lapsen omahoitaja. Samalla on suunniteltava, kuinka omahoitajan, lapsen ja perheen tutustumisaika järjestetään. Työvuorot tulisi sovittaa niin, että omahoitaja on paikalla, kun lapsi on vanhempineen harjoittelemassa. Koko työryhmän tuki on oleellisen tärkeää. (Mattila 2011.)

Molemmipuolisen kiintymyksen varmistamiseksi on kyettävä luomaan hyvät ja luotamukselliset suhteet vanhempien ja omahoitajan välille. Erityisesti huomiota kiinnitetään ero- ja hakutilanteisiin, jotka rauhoitetaan. Lapselle on annettava aikaa käsitellä tunteita ja hänelle on tarjottava mahdollisuus leikkiä kotoa tuoduilla tavaroilla, jotka muistuttavat lasta vanhemmista ja kodista. Kun näin korostetaan kiintymyssuhdetta, se antaa mahdollisuuden ilmapiirille, joka tekee työstä sekä mielekkäänpää sekä haasteellisempää. (Mattila 2011.)

Omahoitajuusmenetelmä rakentuu kiintymyssuhteelle. Omahoitajan tehtävänä on tukea vanhemman ja lapsen kiintymyssuhdetta. Se tapahtuu pitämällä vanhemmat lapsen mielessä hoitopäivän ajan. Erohetkellä omahoitaja tukee ja lohduttaa sekä antaa vanhemmalle aikaa eron käsittelyyn. Vanhemman osallisuutta lapsen päivän kulkuun tuetaan kertomalla, kuinka päivä on sujunut unohtamatta myöskään kertoa lapsen tunteista. Ensiarvoisen tärkeää on kiintymyksen syntyminen myös lapsen ja omahoitaja välille. (Mattila 2011.)

Alle 3-vuotiaiden ryhmässä omahoitajuudella tarkoitetaan sitä, että jokaiselle lapselle on päivähoidon alussa sovittu omahoitaja ja näin jokaiselle kasvattajalle muodostuu oma pienryhmä. Omahoitajan tehtävänä on vastata oman pienryhmänsä arjen sujumisesta. Näin lapsi voi sisäistää yhden aikuisen kunnolla ja luottaa siihen, että hänestä huolehditaan ja välitetään. Omahoitajan tehtävänä on auttaa lasta liittymään osaksi pienryhmää ja sen kautta myöhemmin myös osaksi suurempaa ryhmää. Omahoitaja vastaa varhaiskasvatussuunnitelman teosta yhdessä vanhempien kanssa sekä huolehtii, että lapsen kehitystä, kasvua ja oppimista havainnoidaan ja kirjataan ylös sovitulla tavalla. Omahoitajalla on mahdollisuus ohjata pienryhmänsä oppimisprosesseja ja näin saadaan varmistettua, että jokainen lapsi saa tarvitsemansa yksilöllisen tuen. (Mikkola & Nivalainen 2009, 34.)

Vanhemmat eivät välttämättä tapaa lapsen omahoitajaa päivittäin, mutta jokainen ryhmän aikuinen pystyy kertomaan jotain lapsen hoitopäivästä (Mikkola & Nivalainen 2009, 34). Edelleen kuitenkin tärkein tiedonvälitysfoorumi on kasvattajien päivittäinen kohtaaminen vanhempien kanssa. Sen onnistuminen edesauttaa hyvän kasvatuskumppanuuden muotoutumista.

Espoossa päivähoidolle on asetettu tavoite, jonka mukaan alle 3-vuotiaan lapsen tulee saada omahoitaja hänen aloittaessaan päivähoito. Tavoitteen toteutumisen seuraamiseksi omahoitajakäytännölle on asetettu seuraavanlaisia kriteereitä. Kun lapsen hoitosuhde alkaa, hänelle nimitetään omahoitaja. Hän vastaa ensisijaisesti lapsen ja perheen tutustumisesta hoitopaikkaan ja omahoitajan kantaa päävastuun vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Omahoitaja toimii myös mahdollisimman paljon lapsen kanssa päivittäisissä toiminnoissa. (Mattila 2011.)

Tärkeää on luoda päivähoidon aloitus sellaiseksi, että lapsi kykenee rakentamaan turvallisen suhteen päivähoidossa aikuisiin. Lapsen ja kasvattajan yhteinen matka voi alkaa, kun aikuinen on valmis kohtamaan lapsen ainutlaatuisena ihmisenä aidosti vastavuoroisessa suhteessa. Aluksi lapselle on tärkeää, että ainakin yksi päiväkodin aikuinen on hänen oma aikuisensa, jonka varassa on turvallista osallistua päivän toimintaan. Joskus ajatellaan, että omahoitajakäytäntö on vaikea toteuttaa, koska niin usein työntekijät vaihtuvat ja juuri tästä syystä usein perustellaan, että lapsen on parasta tottua jo heti alkuun useisiin aikuisiin. Vallalla on myös käsitys, että yhteen hoitajaan kiinnittyminen aiheuttaa vaikeuksia tutustua muihin hoitajiin. Huoli on kuitenkin turha, sillä lapsen suhteet muihin aikuisiin laajenevat pian, kunhan tutustumisvaihe on ohi. (Munter 2001, 50–51.) Lapsen kehityksen ja vuorovaikutussuhteiden luomisen kannalta tärkeää on, että lapsen hoitopäivään ei liity liikaa vaihtuvia ihmisiä (Keskinen-Virjonen 2004, 133).

6.4 Kotikäynti

Vanhemmilla on ensiarvoisen tärkeää tietoa lapsen vahvuuksista, kiinnostuksen kohteista ja tuen tarpeesta. Jotta vanhemmille jäisi riittävästi aikaa valmistaa lasta päivähoitoon, olisi hyvä käydä aloituskeskustelu ennen kuin lapsi aloittaa hoitopaikassaan. (Kaskela & Kronqvist 2007, 12.)

Kotikäynti on tuttu jatkumo mm. neuvolan käytännölle, jossa äitiysneuvolan terveydenhoitaja vierailee perheen kotona äidin raskauden aikana ja lapsen syntymän jälkeen. Näin perheen ja omahoitajan tai ryhmän henkilökunnan tutustumista edesautetaan. Useimmiten luontevin paikka ensimmäiselle tapaamisella on lapsen ja perheen kannalta oma koti. Käynnin tavoitteena on käydä lapsen päivähoidon aloitukseen, perheen toiveisiin ja odotuksiin liittyvä keskustelu. Lähtökohtana onkin antaa perheelle puheenvuoro. Tuttu tila tarjoaa vanhemmille turvallisen paikan puheelle omasta lapsesta ja perheestä. Äidin ja isän kynnys ilmaista omia odotuksiaan, pelkojaan ja toiveitaan madaltuu tutussa kotiympäristössä. Koti myös konkretisoi vanhempien kertomaa, jolloin työntekijän mielikuville jää vähemmän tilaa. Näin työntekijällä on ainekset tilaisuus olla luomassa kuulevaa ja luottamukseen perustuvaa suhdetta perheeseen heidän omassa kodissaan. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41.)

Ensimmäiset keskustelut vanhemman ja päiväkodin työntekijän välillä ovat avainkeskusteluja. Keskusteluissa puhutaan vanhempien ajatuksista töihin lähtöön, lasten päivähoiton aloituksesta, miten lapsi tulee reagoimaan eroon ja mitä toiveita vanhemmillä on. Keskusteluissa sovitaan käytännön asioista ja se, miten lapsen pehmeä lasku päivähoitoon toteutetaan. (Munter 2001, 46.)

Aloituskeskustelussa sovitaan lapsen ja vanhempien tutustumisjaksosta päiväkotiin, siitä kuinka pitkä ja minkä sisältöinen tutustumisjakso sopii kyseiselle perheelle. Silloin kun siirtyminen kotoa päivähoitoon tapahtuu asteittain ja vaihteittain, on mahdollista säilyttää lapselle tärkeä jatkuvuuden tunne. (Kaskela & Kekkonen 2007, 43.)

Helsinkiläinen päiväkotikissankellossa alle kolmevuotiaiden ryhmässä käytäntönä kotikäynti ennen kuin lapsi aloittaa päivähoiton. Hoitajan tehtävänä on kertoa käytännön asioista vaatuksesta päiväruutiineihin. Vanhemmat taas kertovat, kuinka lapsen arkirutiinit hoituvat kotioissa. Hoitajat ovat olleet erittäin tyytyväisiä uuteen käytäntöön ja pitävät etuna sitä, että näin lapseen päästään tutustumaan aidossa, tutussa ympäristössä. Siellä nähdään myös, kuinka vanhemmat toimivat lapsensa kanssa, kuinka asiat on totuttu tekemään ja mihin lapsi on tottunut. Kotikäynnillä pyritään luomaan turvallinen ja hyvä lähtökohta pienelle lapselle heti päivähoiton alussa. Käynnin tarkoitus on olla luonteva, lyhyt vierailu lapsen kotiin, jonka aikana tutustutaan sekä lapseen että hänen perheeseen. Päähuomio kiinnitetään vanhempien kertomaan lapsesta, eikä tarkoitus ole vain esitellä päiväkodin toimintatapoja. Kotikäynnillä on mahdollisuus ehkä nähdä mikä on lapselle tutuin lohdutuksen muoto. Tietoa saadaan muun muassa lapsen ruokailutavoista ja nukkumisesta. Lapselle turvallisuutta voi tuoda myös se, että hän näkee hoitajan ja oman vanhemman keskustelevan keskenään. (Kähkönen 2007, 12.)

Kokemus kasvattajana kotikäyntikäytännöstä on ollut erittäin positiivinen. Tosin asia on vielä uusi, ja jos sitä tarjotaan vain mahdollisuutena ja sen merkitystä ei vanhemmille kerrota, niin usein vanhemmat eivät ota tarjousta vastaan. Se saatetaan kokea uteliaisuutena, jonkinlaisena ”tupatarkastuksena” ja sitä ei ole. Kun vanhemmat ymmärtävät, mistä asiassa on kyse, ja asia esitetään toimintakäytäntönä, kotien ovet avautuvat paremmin. Ne perheet, jotka ovat kasvattajan kotiinsa tervetulleeksi toivottaneet, ovat olleet järjestelyyn tyytyväisiä. Se luottamus, joka käynneillä luodaan, kan-

taa varsinkin lasta päivähoidon alkaessa. Niin henkilökunta kuin myös vanhemmat ovat sen huomanneet ja esille tuoneet yhteisissä keskusteluissa.

7 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

7.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelmien taustalla on valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joka toimii varhaiskasvatuksen ohjauksen välineenä. Tämä varhaiskasvatuksen henkilöstön työvälineeksi tarkoitettu asiakirja valmistui vuonna 2003, jota on sittemmin päivitetty uudelleen vuonna 2005. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on ohjata varhaiskasvatuksen sisällöllistä kehittämistä ja edistää varhaiskasvatuksen toteutumista yhdenvertaisesti koko maassa. Tavoitteena on myös lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillisen tietouden valmiuksia, lisätä vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuspalveluissa sekä kehittää moniammatillista yhteistyötä niiden eri toimijoiden kesken, jotka tukevat lasta ja perhettä. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toimii kuntien, yksikkökohtaisten ja lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman pohjana. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7.)

Arvopohjana varhaiskasvatussuunnitelman perusteille toimii Lapsen oikeuksien sopimus. Lapsen tulee saada Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan mahdollisuus kehittää omia yksilöllisiä valmiuksiaan ja kykyjään lasta eri tavoin tukevassa ja turvallisessa ympäristössä. Lapselle tulee suoda edellytykset henkisesti, ruumiillisesti, moraalisesti, sielullisesti ja sosiaalisesti normaaliin ja terveeseen kehitykseen ja hänen tulee saada nauttia erityistä suojelua. Lasta tulee suojata väkivallalta ja hänelle tulee varmistaa hyvälaatuinen kasvatusta. Sopimus sisältää yleisesti hyväksytyt käsitykset siitä, mitä oikeuksia kaikilla maailman lapsilla pitäisi olla ”ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittisiin mielipiteisiin, kansallisuuteen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen tai syntyperään” katsomatta. (Kaskela & Kronqvist 2007, 10.)

7.2 Kunnan ja päiväkodin oma varhaiskasvatussuunnitelma

On tärkeää, että jokaisessa kunnassa on myös omat varhaiskasvatussuunnitelmansa. Kunnat laativat omat varhaiskasvatussuunnitelmansa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Varhaiskasvatussuunnitelmassa kunnat ottavat huomioon omat mahdollisuudet organisoida varhaiskasvatuspalveluita parhaiten heidän perheitään palvelevalla tavalla. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta kuntien on lisäksi arvioitava omien varhaiskasvatuspalveluiden toteutumista ja konkretisoitava suunnitelmassaan varhaiskasvatuksen toimintatavat ja sisällöt eri toimintamuodoissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7 – 8.)

Kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan tulisi sisältyä ainakin seuraavia asioita: kuvaus kunnan varhaiskasvatuksen strategioista ja linjauksista, varhaiskasvatuksen arvot ja toiminta-ajatus, tavoitteet ja päämäärät. Sieltä tulee löytyä myös kunnan varhaiskasvatussuunnitelman soveltaminen yksikkökohtaisiksi varhaiskasvatussuunnitelmiksi ja tämän konkretisoiminen, varhaiskasvatuksen toteuttaminen, moniammatillinen- ja verkostoyhteistyö, yhteistyön ja jatkumon rakentuminen esiopetuksen ja perusopetuksen välillä, erityisen tuen ja kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatuksen järjestäminen, vanhempien osallisuuden ja kasvatuskumppanuuden toteuttaminen, lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen ja seurannan periaatteet. Tärkeitä ja sieltä löytyviä aiheita ovat myös, kunnan varhaiskasvatuksen sisällöllinen arviointi, seuranta ja kehittäminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 43 – 44.)

Yksikön varhaiskasvatussuunnitelma täydentää kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa, siinä kuvataan yksikön toimintaympäristöä, erityispiirteitä sekä painotuksia (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9). Yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta vastaa henkilöstö. Henkilöstön tulee antaa myös vanhemmille mahdollisuus vaikuttaa yksikön varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön ja osallistua sen arviointiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 33.)

7.3 Lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma

Yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle ja tämä tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Lapsen yksilöllinen varhais-

kasvatussuunnitelma laaditaan yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Tässä otetaan huomioon lapsen kokonaiskehitys ja varhaiskasvatussuunnitelmasta tehdäänkin sitä tukeva, erityistarpeet huomioiva ja joustava kokonaisuus. Tämän suunnitelman tarkoitus on toimia perustana lapsen kasvatustoiminnan toteuttamiselle päiväkodissa. (Kaskela & Kronqvist 2007, 10 – 11; Alasuutari 2010, 15.)

Lapsen yksilöllistä varhaiskasvatussuunnitelmaa ohjaavia periaatteita ovat lapsen yksilöllisyyden, valmiuksien, osaamisalueiden ja taitojen huomiointi ja havainnointi, vanhempien ja henkilöstön välinen kasvatuskumppanuus ja päiväkodin henkilöstön pedagoginen toiminta ja tämän arviointi sekä seuranta. (Kaskela & Kronqvist 2007, 11.)

Lapsen yksilöllisessä varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon lapsen sen hetkiset tarpeet, tulevaisuuden näkymät, lapsen omat kokemukset, yksilöllisen tuen tarpeet, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet. Lapsen yksilöllistä varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa on keskeistä lapsen ainutlaatuisuuden ja vanhempien näkemysten huomioiminen. (Reunamo 2007, 122.)

Lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen yksilöllinen kuvaus ja lapsen hyvinvointia edistävät pedagogiset periaatteet. Varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana on kertoa lapsesta itsestään, ei ensisijaisesti häneen kohdistuvasta tuen tarpeesta. Ensisijaisesti lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman tulisi ohjata päiväkodin henkilöstön pedagogista työtä lapsen parhaaksi. (Kaskela & Kronqvist 2007, 11, 13 – 14.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon vanhemman, päiväkodin henkilöstön ja lapsen oma ääni. On tärkeää oppia tuntemaan lapsi, hänelle ominainen tapansa toimia ja hänen vanhempansa. Kokonaisvaltainen kerronta lapsesta, hänen persoonallisuudesta, yksilöllisyydestä, valmiuksista ja taidoista ovat tärkeintä lapsen yksilöllisessä varhaiskasvatussuunnitelmassa. Sen tavoitteena on oppia tuntemaan lasta paremmin ja löytämään tapoja tukea lapsen hyvinvointia päivähoidossa. Kun opimme tuntemaan lapsen, tulee varhaiskasvatuksen pedagogiikka suunnitella niin, että se kohtaa lapsen ja perheen tarpeet ja tavoitteet. (Kaskela & Kronqvist 2007, 32, 34.)

Vanhempien kanssa käytävässä varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen kehitystä vahvistaviin myönteisiin puoliin. Myös mahdollisista lapsen hyvinvointiin liittyvistä huolen aiheista tai ongelmista keskustellaan avoimesti ja tuodaan ne esille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja pyritään yhdessä vanhempien kanssa hakemaan niihin ratkaisua. Lapsikohtaisessa suunnittelussa lapsen havainnointi on hyvin olennainen osa. Päiväkodin henkilöstön on havainnoitava lasta ja lapsen kehitystä tietoisesti ja systemaattisesti. Tällöin hän kykenee välittämään lapsen vanhemmille oman ymmärryksensä ja tietämyksensä lapsesta. (Reunamo 2007, 122; Kaskela & Kekkonen 2007, 46.)

Lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma on positiivinen kertomus lapsen ainutlaatuisuudesta, lasta kannatteleva ja lapsuutta arvostava. Se rakennetaan lapsen kehityksen kuvaukseksi yhdessä lapsen elämässä tärkeiden ihmisten kanssa. Lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman ydintavoitteena on, että lapsi voi kokea olevansa hyväksytty ja hyvä sellaisena kuin hän on. (Kaskela & Kronqvist 2007, 14.)

8 TUTKIMUKSEN TOTETUTTAMINEN

8.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, millaista tukea alle kolmevuotiaan lapsen vanhemmat toivovat päiväkodin henkilökunnalta vuorohoidon alkaessa. Tarkoituksena oli selvittää vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia aloitusvaiheesta ja löytää keinoja, kuinka helpottaa lapsen ja perheen uutta elämäntilannetta.

Tarkoitus on, että opinnäytetyön valmistuttua työstä olisi hyötyä kentällä. Työ jää päiväkodin henkilökunnan käyttöön, ja se on tarkoitettu työvälineeksi vanhempien ja henkilökunnan välisen kasvatuskumppanuuden ja dialogisen suhteen luomiseen.

8.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksella haimme vastausta tutkimusongelmaan, *millaista tukea vanhemmat toivovat päiväkodin henkilökunnalta alle 3-vuotiaan lapsen vuorohoidon alkaessa*. Tutkimuskysymyksillä *Oliko päiväkotitoi ensisijainen toive lapsen hoitopaikaksi?* ja *Millaiset keinot helpottavat vuorohoidon aloittamista?* ja *Miten vuorohoidon aloituskäytän-*

töä voisi kehittää? pyrimme saamaan vastauksia vanhemmilta siihen, millaista tukea he tarvitsevat päiväkodin henkilökunnalta vuorohoidon alkaessa.

Teemat, joita haastatteluissa käsitelimme, olivat *hoitomuodon sopivuus perheen elämäntilanteeseen, päiväkotiin ja henkilökuntaan tutustuminen sekä käytänteet ja tavat*. Teemalla *hoitomuodon sopivuus perheen elämäntilanteeseen* haettiin vastauksia kysymykseen *Oliko päiväkoti ensisijainen toive lapsen hoitopaikaksi?* Teemoilla *päiväkotiin ja henkilökuntaan tutustuminen sekä käytänteet ja tavat* haettiin vastauksia kysymyksiin *millaiset keinot helpottavat vuorohoidon aloittamista ja miten vuorohoidon aloituskäytäntöä voisi kehittää*.

8.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksemme oli laadullinen tutkimus. Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja yleisesti todetaan laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä olevan enemmänkin paljastaa tai löytää tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157). Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan pyritään ymmärtämään jotain tiettyä toimintaa, kuvaamaan jotain tiettyä tapahtumaa tai ilmiötä tai pyritään antamaan tietylle ilmiölle teoreettisesti mielekäs tulkinta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87).

Laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon keruuta ja tietoa kerätään todellisissa, luonnollisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan tiedonkeruun menetelmiä, joissa tutkittavien ”ääni” ja näkökulmat pääsevät esille. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.) Laadullisen tutkimuksen koolla ei ole niinkään väliä, vaan se minkä laatuista tutkimusaineisto on (Vilkkä 2005, 126). Toteutimme aineiston keruun teemahaastattelumenetelmää käyttäen (liite 1). Tärkeintä haastattelussa on saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta. Etuna haastattelussa on ennen kaikkia sen joustavuus, sillä haastattelija voi tarvittaessa esittää uudelleen kysymyksen, selventää ilmaisua, korjata väärinkäsityksiä sekä keskustella haastateltavan kanssa. Tärkeää haastattelun onnistumisen kannalta on, että haastateltavat saisivat etukäteen tutustua kysymyksiin, teemoihin tai haastattelun aihepiiriin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75 – 76.)

Keräsimme aineiston teemahaastattelumenetelmää käyttäen. Haastattelimme tutkimukseemme kolmea vuorohoidon asiakasperhettä. Meidän oli aluksi tarkoitus haastatella Kouvolan kaupungin kolmen vuorohoitoa tarjoavan päiväkodin asiakasperheitä. Tutkimukseemme osallistui asiakasperheitä kuitenkin vain kahdesta vuorohoitoa tarjoavasta päiväkodista.

Haastatteluun osallistuvat henkilöt valikoituivat tarkoituksenmukaisesti. Kontaktin haastatteluun osallistuviin henkilöihin saimme olemalla ensin yhteydessä Kouvolan kaupungin vuoropäiväkotien johtajiin. Tämän jälkeen olimme yhteydessä puhelimitse haastatteluun osallistuviin henkilöihin. Henkilöt osallistuivat vapaaehtoisesti tutkimukseen. Toimitimme heille etukäteen haastattelun teemat eli aihealueet, joista keskustelimme haastattelussa. Selvitimme haastatteluun osallistuville ennen haastattelua tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja sen mistä tutkimuksessamme on kyse.

Teemahaastattelussa haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa. Teemahaastattelussa aihepiirit eli teemat ovat kaikille haastateltaville samat, kuitenkin kysymysten tarkka järjestys ja muoto puuttuvat. Tämän vuoksi teemahaastattelua voidaankin kutsua puolistrukturoiduksi haastattelumenetelmäksi ja sen voidaan ajatella olevan lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua, mutta kuitenkin se ei ole täysin vapaa haastattelu niin kuin syvähaastattelu. (Hirsjärvi ym. 2007, 203; Hirsjärvi & Hurme 2008, 48.)

Teemahaastattelussa haastattelupaikan tulisi olla rauhallinen ja haastateltavalle turvallinen ja usein haastateltavalle turvallisin paikka on oma koti. Haastattelutilanteessa haastateltava nähdään subjektina ja hänen annetaan mahdollisimman vapaasti tuoda esille itseään koskevia asioita. Haastateltava luo tutkimuksessa merkityksiä ja on aktiivisena osapuolena. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35, 73.) Tavoitteena oli toteuttaa kaikki haastattelut haastateltavien omissa kodeissa. Kolmesta haastattelusta kaksi toteutui haastateltavan kotona ja yksi päiväkodin tiloissa.

Teemahaastattelumenetelmässä haastattelijalla on tiedossa teemat eli aihepiirit, joista keskustellaan jokaisen haastateltavan kanssa. Näiden teemojen alle haastattelija voi miettiä tarkentavia kysymyksiä. Näillä kysymyksillä ei ole tarkkaa järjestystä eikä muotoa, vaan tärkeintä on, että kaikki teemat tulevat haastattelun aikana käsitellyiksi.

(Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. (Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Kehittämistyön menetelmiä 2006, 6.)

Käytimme haastatteluissa etukäteen laatimaamme teemahaastattelurunkoa (liitteenä). Teemat muotoutuivat tutkimuskysymystemme mukaisesti. Teemahaastattelurungon lisäksi käytimme haastatteluissa tarkentavia kysymyksiä. Nauhoitimme kaikki haastattelut. Haastatteluvastuun jaoimme puoliksi siten, että toimimme vuorotellen päähaastattelijana, jolloin toinen meistä pystyi tekemään muistiinpanoja ja kysymään tarkentavia kysymyksiä.

Valitsimme aineistonkeruutavaksi teemahaastattelun. Aiheinamme olivat vanhempien kokemukset ja mielipiteet, jolloin tiettyjen etukäteen valittujen teemojen ympärillä vapaamuotoisesti liikkuva haastattelu oli paras vaihtoehto.

8.4 Aineiston analysointi

Nauhoitettu laadullinen aineisto on usein tarkoituksenmukaista kirjoittaa sanatarkasti puhtaaksi, eli aineisto tulee litteroida. Tämä voidaan tehdä joko koko kerätystä aineistosta tai valikoiden esimerkiksi teema-alueiden mukaisesti. Ei ole olemassa yksiselitteistä ohjetta aineiston litteroinnin tarkkuudesta. Se kuinka tarkkaan litterointiin on syytä ryhtyä, riippuu tutkimustehtävästä ja tutkimusotteesta. (Hirsjärvi ym. 2007, 217; Hirsjärvi & Hurme 2008, 139.) Nauhoitetut haastattelut litteroitiin ja analysoitiin teemoittelua käyttäen.

On luontevaa analysoida teemahaastattelumenetelmällä kerättyä aineisto teemoittelemalla. Teemoja muodostetaan useimmin aineistolähtöisesti etsimällä litteroiduista haastatteluista yhdistäviä tai eroavia seikkoja. On myös mahdollista muodostaa teemoja teorialähtöisesti, jonkin tietyn teorian tai viitekehyksen mukaisesti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Yleensä kaikista haastatteluista löytyvät aihealueet eli teemat, joista haastateltavien kanssa on keskustelu, mutta tosin vaihtelevasti. Aina ei käy niin, että haastatteluista esiin tulleet teemat muistuttaisivat teemahaastattelurunkoa, joskus kerätystä aineistos-

ta löytyy uusia teemoja ja tämän vuoksi litteroitua tekstiä tuleekin tarkastella ennakkoluulottomasti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Halusimme välittää tutkimuksessamme haastateltavien omia näkemyksiä ja kokemuksia, emmekä niinkään omia mielipiteitämme tai teoriasta lähteviä tulkintoja. Hyödynsimme aineiston käsittelyssä ja analysoinnissa teemoittelua. Teemoittelussa korostuu teeman sisältö eli mitä teemasta oli sanottu tai mitä asioita siihen katsottiin sisältyvän. Hyödynsimme teemoittelussa haastattelussa käytettyä teemahaastattelurunkoa.

9 TUTKIMUSTULOKSET

9.1 Hoitomuodon sopivuus perheen elämäntilanteeseen

Haastatteluista ilmeni, että vanhemmat toivoivat pienelle lapselle yksityistä hoitajaa kotiin. Perusteluina vanhemmat esittivät muun muassa sen, että hoitaja olisi aina sama. Myös lapsen oman rytmin säilyttämisen ja oman kodin turvan he kokivat tärkeänä. Pääsääntöisesti vanhemmat uskoivat myös, että hoitovuoroista sopiminen olisi joustavampaa yksityisen hoitajan kanssa. Tosin omakohtainen kokemus yksityisen hoitajan paremmasta joustavuudesta hoitovuoroja sovittaessa oli osoittautunut erään kokemuksen mukaan turhaksi:

Ensisijainen toive olisi tietenkin ollut joku tuttu, joka olisi tullut aina kotiin ja olis tullu kattoo sillon ku tarvii.

Vanhemmat olivat pääasiassa tyytyväisiä lapsen hoitoon vuoropäiväkodissa. He kokivat, että muunlaiseen hoitomuotoon heillä ei ole mahdollisuutta, koska Kouvolan kaupunki on keskittänyt vuorohoidon vuorohoitoyksiköihin.

9.2 Päiväkotiin ja henkilökuntaan tutustuminen

Kaikkien perheiden kanssa oli käyty aloituskeskustelu. Vanhemmilla oli niistä erilaisia kokemuksia. Erään vanhemman mielestä aloitusvaiheessa keskustelu olisi voinut olla laajempi. Hänen mielestään aloitusvaiheessa oli tärkeää keskustella lapsen tavoista ja tottumuksista. Se tukisi lapsen hoidon suunnittelua ja helpottaisi lapsen siirtymistä päiväkotiin. Yksi vanhemmista kertoi aloituskeskustelun olleen hyvin laaja. Hän oli

tuntenut, että päiväkodissa halutaan ottaa jokainen perhe ja lapsi yksilöllisesti vastaan ja näin kunnioittaa perheen omaa arvomaailmaa.

Kotikäyntikäytännöstä vanhemmilla oli ristiriitaisia kokemuksia. On vuoropäiväkoteja joissa niitä tarjotaan ja vuoropäiväkoteja joissa ei tarjota. Positiivista vanhemmista oli se, että heillä oli vapaus valita, käydäänkö keskustelu kotona vai päiväkodilla. Päiväkodin puolelta se on yksilöllistä perheiden huomioimista. Joku perhe haluaa hoitaa asiat päiväkodilla ja toinen on taas valmis kutsumaan henkilökunnan kotikäynnille. Perhe, joka koki kotikäynnin hyväksi käytännöksi, kertoi omasta hyvästä kokemuksestaan. He uskovat, että lapsen oli helpompi lähteä päiväkotiin, kun siellä oli ainakin yksi tuttu hoitaja. Heidän mielestään kotikäynti lisäsi myös luottamusta sekä lapsen ja hoitajan että vanhempien ja hoitajan välillä:

Lapsille varmaan toisaalta, kun se on se turvallinen hänen ympäristönsä, mihin tullaan sitten morjestaan ja näin.

Vanhemmille oli tarjottu tutustumiskäyntejä päiväkotiin ennen varsinaisen vuorohoidon alkua. Kaikki perheet käyttivät tämän mahdollisuuden. Se, kuinka monta kertaa tai kuinka pitkällä aikavälillä tutustumiskäyntejä tehtiin, oli yksilöllistä. He, jotka halusivat tai heillä, joilla oli mahdollisuus pidempään tutustumiseen, totesivat, että askeleittain tapahtuva tutustuminen vuoropäiväkotiin oli lapselle hyvä kokemus. Vanhemmat myös uskoivat, että tämän vuoksi lapsen oli helpompi sopeutua vuoropäiväkodin maailmaan. Vanhempien mielestä:

Lapsille pehmeä lasku vuorohoitoon on ku lottovoitto.

Erään vanhemman mielestä oli tuntunut mukavalta, kun heidät oli otettu vastaan tavallaan tuttuina henkilöinä: ”Se on tärkeää, että lapsella on nimi tullessa päiväkotiin, että se tuntuu siltä, että lasta on odotettu, vaikka me ei sieltä vielä tunneta ketään. Et itellekkään tuli semmonen, et hei näit lapsia on tavallaan odotettu tänne.” Vanhemman mielestä myös lapsi koki itsensä tervetulleeksi, koska hänelle oli valmiiksi osoitettu ”oma merkki”, paikka vaatteille ja oma sänky. Tavallaan tuli tunne, että lapsella on päiväkodissa oma paikka, johon hän kuuluu.

Vuoropäiväkodissa on paljon henkilökuntaa. *”Henkilökunta vaihtuu kauheesti vuoro-
hoitoyksikössä, olen välillä yhtä ymmällä ku lapsetkin. Taas uus täti...”* Vanhempien
mukaan päiväkodin henkilökuntaan tutustumista auttoi henkilökunnasta olevat kuvat
ja nimet päiväkodin tiloissa. Keskusteluissa nousi esille idea, voisiko henkilökunnasta
saada kuvat ja nimet kotiin. Tällöin vanhemmat voisivat yhdessä lapsen kanssa opetel-
la tuntemaan henkilökuntaa nimeltä:

*Mulle on hirveen tärkeätä tietää, ketä ihmisiä siellä on. Kuitenkin ne on
ison ajan päivästä, lapset siellä.*

9.3 Käytänteet ja tavat

Keskustelimme vanhempien kanssa omahoitajuuskäytännöstä. Haastatteluun osallis-
tuneet vanhemmat tiesivät, mitä omahoitajuuskäytäntö on. Vanhempien mukaa oma-
hoitajuuskäytäntö on hyvä asia. Tällöin olisi yksi työntekijä, joka paneutuisi lapsen
asioihin. Myös vanhempien olisi helpompi hoitaa asioita yhden tutun päiväkodin työn-
tekijän kanssa. Vanhemmat tiedostivat myös sen, että omahoitajuuskäytännön toteut-
taminen vuoropäiväkodissa olisi varmasti hankalaa. *”Se ei ole edes välttämätöntä,
koska hoitajia on kuitenkin niin vähän, että kaikki tietää kaikista.”*

Vuoropäiväkodin hoitovuorojen varaamiskäytännöt puhututtivat keskusteluissa. Var-
sinkin aloittamisvaiheessa vanhempia oli ihmetyttänyt kovasti se, miksi työvuorot on
ilmoitettava niin tarkasti. He kuvasivat tunteitaan ja kokemusta ahdistavaksi ja kokivat
heitä kontrolloitavan. Vuorohoidon aloittaminen päiväkodissa oli heille uusi ja erilai-
nen maailma, eivätkä he alkuun ymmärtäneet, mihin tarkkojen työvuorojen ja hoito-
vuorojen ilmoittaminen perustuu. Myöhemmin ymmärrys asiaa kohtaan lisääntyi, sillä
vuorohoito ei ole subjektiivinen oikeus. Tämä asia oli selvinnyt heille, keskusteluissa
kasvattajien kanssa. Vuorohoitoa tarjotaan vain ja ainoastaan vanhempien päätoimi-
sesta työstä tai opiskelusta johtuvasta hoidon tarpeesta. Vaikka vanhemmat kokivat
hoitovuorojen varaamisen etukäteen hankalalta ja tarkalta, silti heillä on myös koke-
muksia siitä, että vuorojen muutokset ja äkkinäiset hoidontarpeet oli kyetty ottamaan
huomioon.

Vanhempien mukaan oli tärkeää päiväkotiin tullessa, että päiväkodin henkilökunta tulee vastaan lasta ja perhettä päiväkotiin tullessa. Näissä kohtaamisissa vaihdettiin tärkeää tietoa lapsesta. Vanhemmilla oli kuitenkin erilaisia kokemuksia päiväkotiin tulo- ja hakutilanteista. Näissä tilanteissa kuulumisten vaihto henkilökunnan ja vanhempien välillä ei aina onnistunut, sillä he olivat kokeneet, että henkilökunnan toimintatavoissa oli eroja. Varsinkin hakutilanteita pidettiin tärkeinä kuulumisten vaihtohetkinä. Henkilökunnan tulisi kiinnittää niihin erityistä huomiota. Vanhemmat kokivat erittäin tärkeiksi tiedon, millainen hoitopäivä lapsella on ollut. Mitä pienemmästä lapsesta oli kyse, sen tärkeämpää on kuulumisten vaihtaminen:

Siin ois se, että hoitaja tulis vastaan ja kertomaan päivänkulusta, eikä vanhempi.

Vanhempien mielestä asioita oli voinut hoitaa lasta tuodessa tai hakiessa. He ovat kokeneet, että henkilökunnalla oli aina ollut heille aikaa ja siitä oli jäänyt vanhemmalle hyvä mieli:

On kivempi itekkii sit lähtee töihin, kun tietää, et kaikki on hyvin.

Haastatteluun osallistuneiden vanhempien mukaan tiedonkulku vuoropäiväkodissa oli erittäin tärkeää ja pääsääntöisesti se on onnistunut hyvin. Hankaluuksia on aiheuttanut kuitenkin henkilökunnan suuri määrä ja vuoropäiväkotien suuruus. Vanhempien mielestä:

Kyllä äitinä ainakin mieltii, et miten niillä, varsinkin just se alku. Tiedon kulkeminen, must se on hirveen tärkeä asia.

Vaikka se on vaan se sanoma, et aamulla kaikki meni ihan ok sen jälkeen, ku isä oli lähtenny, ni se jo riittää, se pieni asia.

Haastatteluun osallistuneiden vanhempien mielestä heidän lapsensa ja perheen yksilölliset tavat oli otettu vuoropäiväkodissa hyvin huomioon. He perustelivat tätä sillä, että heidän kanssaan oli käyty sisällöltään laajat aloituskeskustelut. Näissä keskusteluissa oli kartoitettu tarkkaan lapsen ja perheen tapoja, tarpeita ja arvomaailmaa.

Vanhempien mielestä lapsen ja perheen tapojen ja tarpeiden huomioiminen oli helpottanut heidän vuorohoidon maailmaan asettumista. Heidän mielestään pienelle lapselle on ollut tärkeää tuoda mukanaan päiväkotiin jotain omasta kodista muistuttavaa. Se voi olla esimerkiksi oma tärkeä unikaveri tai kuva vanhemmasta. Eräs vanhempi oli todella vaikuttunut nähdessään pienen pojan heräävän päiväunilta. Poika oli kertonut nukkuneensa oman äidin kuvan kanssa. Vanhempi kertoi:

Se oli selkeesti sille lapselle tärkeitä.

Keskusteluissa kävi ilmi, että vanhemmat olivat tyytyväisiä pienistä asioista, jotka helpottavat heidän arkeaan. He olivat esimerkiksi pyytäneet, että lapsi puetaan jo päiväkodissa yöpukuun illalla noudettaessa. Vanhemman mielestä:

Ne on just tälläsii pienii juttui, mitkä auttaa sit taas, sitä et ettei se lyhentyis se ennestäänkin lyhyt yö.

Haastatteluun osallistuneiden vanhempien kanssa keskusteltiin lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemisestä. Heillä kaikille oli kerrottu aloituskeskustelussa, että lapselle tullaan tekemään varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä päivähoidon henkilökunnan kanssa. Suunnitelma laadittiin lapselle siinä vaiheessa, kun henkilökunta on oppinut tuntemaan lasta ja perhettä paremmin. He kokivat tämän hyväksi käytännöksi. Vanhempien mukaan keskustelussa paneuduttiin tärkeisiin asioihin ja heidän mukaan siihen oli varattu riittävästi aikaa. Yhden perheen vuorohoito oli vasta alkanut, joten heidän kohdallaan varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen on vielä edessä.

10 POHDINTA

Oma kokemuksemme varhaiskasvatuksen ammattilaisina ja varsinkin työkokemus vuorohoitoyksikössä työskentelystä saivat aikaan sen, että halusimme tehdä yhdessä tutkimuksen, joka kehitti omaa ammatillisuuttamme vielä lisää. Varhaiskasvatuksesta ja päivähoidosta puhutaan paljon. Varsinkin sen laatu ja sen yhteiskunnalle aiheuttamat kustannukset ovat olleet viime aikojen aiheita. Laadusta puhuttaessa pohditaan ryhmäkokoja ja henkilökunnan määrää ja samaan aikaan pohditaan, kuinka saataisiin lisää säästöjä ja mistä palvelusta voitaisiin nipistää vielä vähän pois. Samaa aikaan

maailmalla ja myös täällä koti-Suomessa tutkijat tutkivat, kuinka suuret lapsiryhmät ja tiheään vaihtuvat kasvattajat vaikuttavat pienen alle kolme vuotiaan lapsen elämään. Oma kokemuksemme kasvattajien pysyvyydestä tai vaihtuvuudesta on jokseenkin samanlainen. Jotta vuoropäiväkodin arjen saa pyörimään lain mukaan vaaditulla työntekijämäärällä suhteessa lapsiin, työntekijät palkataan pätkätoihin ja sijaisia joudutaan käyttämään miltei viikoittain. Toteutuuko silloin ajatus laadukkaasta varhaiskasvatuksesta vai painaako vaakakupissa vain hoidon hinta?

Tärkeää työtä, jota teemme pienten taaperoikäisten lasten sekä heidän perheidensä kanssa, yritetään kovasti kehittää näiden tutkimusten myötä. Tunnumme kiintymyssuhdeteorian ja sen pohjalta tiedämme, että pienen lapsen elämässä tulee kiinnittää huomiota pysyviin ja turvallisiin ihmissuhteisiin. Kiintymyssuhdeteorian pohjalta on kehitetty omahoitajuusmalli, jolla pyritään helpottamaan lapsen siirtymistä kotoa ja häntä hoivaavan aikuisen luota päivähoitomaailmaan. Niissä päiväkodeissa, joissa mallia on kyetty käyttämään, on havaittu, että malli lisää yhteistyötä perheiden ja henkilökunnan välillä ja sitä kautta helpottaa lapsen sopeutumista päivähoitoon. Myös henkilökunnan on huomattu sitoutuvan ja nauttivan työstään enemmän. Kirjoitettua teorial tietoa aiheesta löytyy hyvin vähän, itse saimme asiaan materiaalia Espoon kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö Virpi Mattilalta. Espoon kaupungilla materiaalia on käytetty henkilökunnan kouluttamiseen. Pohdimme asiaa haastateltavien perheiden kanssa. He tiesivät, mitä omahoitajuudella tarkoitetaan, mutta ihmettelivät, kuinka sen saisi toimimaan vuoropäiväkodin arjessa. Toivottavasti saamme pian lukea aiheesta vaikka opinnäyntyön merkeissä.

Kiintymyssuhdeteorian lisäksi tutkimuksemme viitekehyksen muodosti myös kasvatuskumppanuus. Se on prosessi, joka on tuttu jokaiselle päivähoidon ammattilaiselle. Kasvatuskumppanuuden kehittyminen alkaa ensimmäisestä yhteydenotosta, jonka vanhempi tekee tarvitessaan hoitopaikkaa lapselleen. Tässä tutkimuksessa, haastatteluiden myötä näimme hyvin sen, mikä merkitys keskustelulla, kuuntelulla ja toisen mielipiteen arvostamisella on. Vanhempien asiantuntemus omasta lapsesta ja henkilökunnan koulutuksen ja työkokemuksen kautta omaksuma asiantuntemus saivat aikaan hyviä haastatteluja.

Käydessämme tutkimaan aihetta meillä oli ennakkoajatuksena, että vuorohoidon aloitusvaiheeseen ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota ja sitä tulisi kehittää jollain tavoin perheitä tukevammaksi. Haastattelusta kuitenkin ilmeni, että vanhemmat ovat melko tyytyväisiä vuorohoidon aloituskäytäntöihin.

Teemahaastattelu oli mielestämme looginen valinta aineiston keruumenetelmäksi, koska näin saimme tutkittavien äänen oikeasti kuuluviin. Meillä on kokemusta vanhempien kanssa käytävistä keskusteluista, sillä molemmilla on pitkä työhistoria päivähoidon parissa. Teemahaastattelumenetelmä mahdollisti avoimen vuoropuhelun haastateltavien ja tutkijoiden välillä. Meille jäi haastatteluista sellainen tunne, että vanhemmat kokivat tilanteen luottamukselliseksi ja he pystyivät avoimesti kertomaan meille kokemuksistaan.

Mielestämme teoria ja käytäntö ovat yhdistyneet mielekkääksi kokonaisuudeksi. Yhteistyö on sujunut aikataulujen haasteellisuudesta huolimatta hyvässä yhteisymmärryksessä. Olemme työstäneet opinnäytetyötä tasapuolisesti, yhdessä pohtien ja toisiltamme oppien.

10.1 Johtopäätelmät

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaista tukea vanhemmat toivovat vuoropäiväkodin henkilökunnalta alle kolmevuotiaan lapsen aloittaessa vuorohoidon. Tavoitteena oli saada vanhemmilta mielipiteitä ja mahdollisia toiveita päivähoidon aloitukseen liittyen. Haastattelujen perusteella vanhemmat olivat melko tyytyväisiä vuorohoidon aloituskäytäntöihin. Vanhemmat olivat saaneet riittävästi tukea vuorohoidon aloitusvaiheessa päiväkodin henkilökunnalta.

He pitivät tärkeänä ja tukevana seikkana laajaa aloituskeskustelua, jossa kartoitettiin lapsen ja perheen omia tapoja ja tottumuksia. Lapsen yksilöllisyyden huomioiminen tuki lapsen siirtymistä kodista vuoropäivähoidon maailmaan. Vanhemmat kokivat, että lapselle loi turvallisuutta omasta kodista mukaan otettu tärkeä asia. Heidän mukaansa se voi olla lapselle tärkeä unikaveri, kuva vanhemmista tai jokin muu omasta kodista muistuttava asia.

Perheet kokivat tutustumiskäynnit päiväkotiin tärkeänä ja positiivisina. Tunne siitä, että lasta ja perhettä oli odotettu päiväkotiin, oli vanhemmista tärkeää. Avoin vuorovaikutus alusta alkaen perheen ja päiväkodin henkilökunnan välillä lisäsi luottamusta ja helpotti koko perheen vuorohoidon aloitusvaihetta. Vanhemmat toivoivat pysyviä ja turvallisia ihmissuhteita. Luottamusta vanhempien mielestä loi päiväkodin henkilökunnan avoimuus, aito sensitiivisyys ja kiinnostus lasta ja perhettä kohtaan.

Kasvatuskumppanuuden rakentuminen alkoi jo ensimmäisestä yhteydenotosta ja sitä seuraavista tutustumiskäynneistä päiväkotiin. Vanhemmat olivat kokeneet näissä kii-reettömän ja perhettä arvostavan työotteen. Heidän mielestään päivittäiset keskustelut hoitohenkilökunnan kanssa lasten päiväkulusta syvensivät vuorovaikutusta ja luottamusta. Vanhempien luottamus päivähoitoa kohtaan kasvoi ja he uskovat sen helpottavan myös pienen lapsen sopeutumista uuteen elämäntilanteeseen.

Omahoitajuuden hyvinä puolina perheet mainitsivat mahdollisen helppouden hoitaa asioita vain yhden hoitajan kanssa. He eivät kokeneet omahoitajuutta kovinkaan tar-koituksenmukaiseksi vuoropäiväkodissa. Heidän mielestään, vaikkakin henkilökuntaa oli paljon, aina oli tuttu hoitaja vastaanottamassa tai kertomassa päiväkulusta. Vanhemmat kyllä puhuivat omahoitajuuden positiivisesta merkityksestä, mutta sen toimivuus vuoropäiväkodinarjessa mietitytti heitä suuresti.

Mitä pienemmästä lapsesta oli kyse, sitä tärkeämmäksi nousi lapsen perustarpeiden tyydyttäminen ja niihin oikea-aikainen vastaaminen. Vanhemmat kertoivat, kuinka tärkeää heille on tieto lapsen syömisestä ja nukkumisesta. He kertoivat myös, kuinka helpottavaa oli kuulla kuinka pienen lapsen ikävään on vastattu ja millaiset asiat päiväkodissa tuottivat lapselle iloa. Tämä oli hyvää tietoa kasvatushenkilökunnalle, jotka ajoittain vähättelevät edellä mainittujen asioiden kertomista vanhemmille.

Teoriaviitekehiksemme ja saamiemme tutkimustulosten pohjalta voimme todeta, että lasta ja perhettä tuki vuorohoidon aloitusvaiheessa tutustumiskäynnit päiväkotiin ja laaja aloituskeskustelu. Vanhemmat toivat esille, että toivoivat lapselle turvallista sy-lliä ja yksilöllistä huomioimista varsinkin vuorohoidon aloitusvaiheessa.

Kehittämiskohteita ei juuri noussut esille näiden haastattelujen perusteella. Pohdimme pitäisikö yrittää vain syventää nykyisiä käytäntöjä ja kouluttaa henkilökuntaa siihen, eikä etsiä koko ajan vain uusia menetelmiä ja keinoja.

10.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tuomen & Sarajärven (2009, 132) mukaan tutkimuksen uskottavuus perustuu siihen, että tutkija noudattaa tieteellisesti hyvää käytäntöä. Ihmisarvon kunnioittamisen tulee olla lähtökohtana tutkimusta tehdessä. Henkilöille on annettava mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. Perehtyneisyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkitavien tulee tietää, mihin he osallistuvat. Ennen tutkimukseen osallistumista siihen osallistuvien henkilöiden tulee tietää kaikki tärkeät näkökohdat siitä, mitä tulee tapahtumaan ja heidän on kyettävä myös ymmärtämään tämä tieto. Tutkimukseen osallistuminen tulee olla vapaaehtoista ja tutkimukseen osallistuvilta on saatava siihen suostumus. (Hirsjärvi ym. 2007, 25.)

Tutkimusaiheen valinta on eettinen ratkaisu. Se, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimus tehdään, koetaan laadullisessa tutkimuksessa eettisyyden pohdinnan kohteena. Aihe voi olla valittu muodon mukaisesti ja saattaa olla helposti toteutettava, muttei ole merkityksellinen tai tärkeä kenellekään. Tutkimuksen aihetta valitessa tulisi ottaa huomioon aiheen yhteiskunnallinen merkittävyys. (Hirsjärvi ym. 2007, 24 – 25.)

Tutkimusaiheemme valittiin työelämästä nousseen tarpeen pohjalta. Idean aiheeseen saimme Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö Helena Kuusistolta. Aihe on ajankohtainen, koska lasten vuorohoidon tarve lisääntyy koko ajan. Tutkimukselle oli siis selvä tarve. Koemme, että tutkimusaihe ja sen valinta voidaan nähdä eettisesti onnistuneena. Tekijöiden oma kiinnostus aihetta kohtaan suhteessa tutkimuksen tarpeeseen koetaan tässä työssä luotettavuutta lisäävänä tekijänä.

Ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioimiseen. Laadullista tutkimusta arvioidaan kuitenkin kokonaisuutena, jolloin painottuu tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus. Luotettavuutta kohentaa laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta, joka koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 135; Hirsjärvi ym. 2007, 227.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse. Arvioinnin kohteena ovat tutkijan tutkimuksessaan tekemät valinnat, teot ja ratkaisut. Opinnäytetyön luotettavuuden arviointia tehdään siis koko ajan ja se koskee koko tutkimusprosessia. (Vilkkä 2005, 158 – 159.) Valitsimme kohderyhmämme tutkimuskysymyksen mukaisesti. Päädyimme teemahaastatteluun, koska se on sosiaalinen vuorovaikutustilanne ja haastateltavalla oli mahdollisuus vaikuttaa haastattelun kulkuun ja poistamalla tai lisäämällä kertomaansa. Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös se, että se on tehty parityönä.

Aineiston kokoa ei tule pitää laadullisen tutkimuksen merkittävimpana kriteerinä. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään tietävät tutkittavasta asiasta mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Teemahaastatteluun osallistuvat henkilöt valikoituivat tarkoituksenmukaisesti ja heillä oli omakohtaisia kokemuksia tutkittavasta asiasta. Tutkimukseen ryhtyessämme meitä mietitytti kovasti se, että saadaanko me vapaaehtoisia vanhempia osallistumaan haastatteluun. Pohdimme jo sitä, että mikä on se toinen vaihtoehto aineiston keruumenetelmäksi. Meidän onneksemme haastateltavat perheet löytyivät melko helposti. Tutkimustulokseen on varmasti vaikuttanut haastateltavien pieni määrä ja suuremmalla joukolla olisi voitu saavuttaa aineiston kylläntyminen eli saturaatio. Saturaatiolla tarkoitetaan tilannetta, jolloin lisäaineiston kerääminen ei enää tuottaisi uutta informaatiota tutkimusaiheesta, vaan aineisto alkaa toistaa itseään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 87).

Haastatteluun osallistuvat henkilöt valikoituivat tarkoituksenmukaisesti. Kontaktin haastatteluun osallistuviin henkilöihin saimme olemalla ensin yhteydessä Kouvolan kaupungin vuoropäiväkotien johtajiin. Tämän jälkeen olimme yhteydessä puhelimitse haastatteluun osallistuviin henkilöihin. Henkilöt osallistuivat vapaaehtoisesti tutkimukseen. Ennen haastattelua selvitimme haastatteluun osallistuville henkilöille tutkimuksen tavoitteet sekä menetelmät ja mistä tutkimuksessa on kyse. Toimitimme heille etukäteen haastattelun teemat eli aihealueet, joista keskustelimme haastattelussa.

Haastatteluiden nauhoittamiseen pyysimme luvan haastateltavilta. Kerroimme lisäksi, että haastattelujen äänitteet ja muu tutkimusmateriaali tuhotaan opinnäytetyön valmistuttua. Selvitimme myös, ettei tutkimuksen yhteydessä saatuja tietoja luovuteta ulko-

puolisille eikä tietoja käytetä muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen. Kerroimme, että heidän henkilöllisyytensä ei tule tutkimuksessa julki. Valitsimme myös suorat lainaukset niin, ettei heistä voi tunnistaa haastatteluun osallistuvia henkilöitä.

Tapaustutkimusta tehtäessä käsite pätevyys on epäselvä, koska ihmiset ja kulttuuri ovat niin ainutlaatuisia, että niitä kuvaavia tutkimuksia ei toista samanlaista ole. Haastatteluun vaikuttaa haastattelutilanteen olosuhteet, paikka ja tunnelma sekä haastateltavan oma mielentila ja ennakkokäsitykset. (Hirsjärvi ym. 2007, 227.)

Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehty tutkimus on kokonaisuutena ainutkertainen, eikä sitä voida koskaan toistaa sellaisenaan. Monet asiantuntijat ovat todenneet, että muut tutkijat voivat päätyä eri tuloksiin luokitellessaan ja tulkitessaan tutkimusaineistoa. Asiantuntijoiden mukaan tämä johtuu siitä, että kaikilla tutkijoilla ei ole samaa perehtyneisyyttä tutkittavaan aiheeseen kuin itse tutkimuksen tekijällä. (Vilkkä 2005, 159.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää tarkka kirjaaminen siitä, miten ja minkälaisissa olosuhteissa tutkimus on tehty. Aineiston tuottamisen olosuhteista kerrotaan totuudenmukaisesti ja tarkasti tutkimusprosessia kuvatessa. Tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä lisää tutkimustulosten sekä teorialiedon yhteen nivoutuminen. Tutkimustuloksiin lisätyt suorat lainaukset rikastuttavat tutkimusselosteita ja lisäävät sen luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2007, 227 – 228.) Koska haastattelupaikan tulee olla rauhallinen ja haastateltavalle turvallinen, pyrimme toteuttamaan haastattelut haastateltavien omissa kodeissa. Kolmesta haastattelusta kaksi toteutui omassa kodissa ja yksi haastattelu toteutettiin erään päiväkodin tiloissa. Teemahaastattelutilanteessa annoimme haastateltavan mahdollisimman vapaasti tuoda esille häntä itseään ja perhettään koskevia asioita. Haastattelutilanteet koimme luonteviksi ja teemoista keskusteleminen oli avointa.

Tutkimuksen pätevyys tarkoittaa sitä, onko tutkimuksessa tutkittu juuri sitä, mitä oli tarkoitus tutkia (Hirsjärvi ym. 2007, 226). Voidaan todeta, että tämä tutkimus on pätevä, sillä tutkimustulokset vastaavat tutkimuskysymyksiin. Valitsimme haastatteluun henkilöt tarkoituksenmukaisesti. Haastatteluun osallistuneilla oli kaikilla kokemus vuorohoidon aloitusvaiheesta ja olivat täten luotettavia tiedonlähteitä. Kiinnitimme

huomiota kirjoittaessamme tutkimustuloksia, etteivät omat oletuksemme ja mielipiteemme vaikuttaisi siihen, miten tulkitsemme vastauksia. Uskomme, että tutkimusprosessin aikana tehdyt ratkaisut ovat eettisesti oikeita ja näillä perusteilla voimme todeta tutkimuksemme pätevyyden olevan hyvä.

Aineiston analysoinnin toteutimme teemoittelemalla ja tässä käytimme hyväksemme teemahaastattelun runkoa. Litteroimme haastattelut ja lajittelimme haastattelussa esille tulleet asiat eri teemojen alle.

Työn luotettavuutta lisää myös se, että koemme onnistuneemme luomaan kokonaisuuden, jossa teoreettisesti esitettyjen käsitteiden aiheellisuus on tuotu esille ja perusteltu. Myös luotettavan ja oikeanlaisen lähdeaineiston käyttö tukee meidän mielestä työn luotettavuutta. Tämän työn luotettavuus perustuu kuitenkin paljon tekijöiden omaan rehellisyyteen.

Tutkimuksen luotettavuutta paransi se, että olimme varanneet riittävästi aikaa tutkimuksen tekemiseen. Aloitimme tutkimuksen suunnittelun ja tekemisen jo keväällä 2010, ja meillä oli riittävästi aikaa paneutua aiheeseen. Tämä antoi tilaa oman ajattelun työstämiselle ja mahdollisti syventymisen tutkimusaiheeseen. Toukokuussa 2010 vahvistimme opinnäytetyön aiheen ja kesän aikana tutustuimme aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, samantyyliisiin opinnäytetöihin ja graduihin. Teoriaosuutta kävimme kirjoittamaan marras – joulukuussa ja haastattelut toteutimme joulukuusta – tammikuussa. Haastattelut litteroitiin pian niiden toteuttamisen jälkeen, jolloin haastattelujen kulut olivat vielä tuoreessa muistissa. Aineiston analysoinnin suoritimme pian haastattelujen litteroinnin jälkeen.

Tutkimuksen reliaabelisuutta on vaikea todentaa, koska tutkimus tehtiin pienelle ryhmälle. Tutkimuksen aineisto koostuu kolmesta haastattelusta. Hirsjärvi ym. (2007, 226) mukaan tutkimuksen reliaabelius tarkoittaa tulosten toistettavuutta. Tutkimuksen reliaabelius voidaan mitata tukeutumalla samanlaisiin tutkimustuloksiin. Aikaisemmin ei ole kuitenkaan tutkittu vuoropäivähoidon aloitusvaihetta, joten emme voi tukeutua aikaisempiin tutkimustuloksiin.

10.3 Mahdolliset jatkotutkimukset

Tutkimus olisi hyvä tehdä myös suuremmalle joukolle. Tällöin tutkimuksen voisi toteuttaa lomakekyselynä. Kyselyn voisi lähettää kaikille alle 3-vuotiaiden kouvolaisten lasten vanhemmille, joiden lapsi on aloittanut hoidon vuoropäiväkodissa. Tällöin tutkimustulokset olisivat kattavammat. Tutkimukseen voisi liittää myös teemahaastatteluja, jotka voisi toteuttaa joko yksilö- tai ryhmähaastatteluina.

Mahdollisissa jatkotutkimuksissa voisi ottaa mukaan myös vuoropäiväkotien henkilökunnan näkökulmat tutkimukseen. Heidän kokemuksensa ja ammatillinen tietämyksensä pienten lasten vuorohoidon aloitusvaiheesta toisi tutkimukseen toisenlaista näkökulmaa.

Mahdollisesti jatkossa voisi tutkia vuorohoidon aloitusvaihetta lapsen näkökulmasta niin, että haastateltavana olisi lapsi itse. Tällöin kyseessä tulisi olla leikki-ikäinen lapsi, joka osaa jo itse kertoa kokemuksistaan. Tutkimuksessa voisi käyttää menetelmänä esimerkiksi sadutusta. Lapsilla itsellään on myös arvokasta tietoa. Lapsen äänen kuulevaksi tekeminen on mielestämme erityisen tärkeää. Näin saataisiin parannettua lapsen osallisuutta, häntä itseään koskettavassa elämäntilanteessa.

LÄHTEET

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.

Aula, M. K. Lasten varhaistenvuosien palveluista parempi kokonaisuus. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2009:3. Saatavissa:

http://www.lapsiasia.fi/c/document_library/get_file?folderId=101063&name=DLFE-10191.pdf [viitattu 25.1.2011]

Becker-Weidman, A. 2008. Teoksessa Becker-Weidman, A. & Shell, D. 2008. Auta lasta kiintymään. Vuorovaikutteinen kehityopsykoterapia traumaperäisen kiintymyshäiriön hoidossa. Tampere: PT-Kustannus.

Broberg, A., Almqvist, K. & Tjus, T. 2005. Kliininen lapsipsykologia. Helsinki: Edita.

Färkkilä, N., Kahiluoto, T. & Kivistö, M. 2006. Lasten päivähoiton tilannekatsaus. Syyskuu 2005. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 16.

Haapamäki, J., Kaipio, K., Keskinen, S., Uusitalo, I & Kuoksa, M., 2000. Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisönä. Tampere: Tammer-paino Oy.

Happo, I. 2006. Varhaiskasvattajaksi asiantuntijuus. Asiantuntijaksi kehittyminen Lapin läänissä. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Hasunen, K., Kalavainen, M., Keinonen, H., Lagström, H., Lyytikäinen, A., Nurttila, A., Peltola, T. & Talvia, S. 2004. Lapsi, perhe ja ruoka. Imeväis- ja leikki-ikäisten lasten, odottavien ja imettävien äitien ravitsemussuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:11.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13.painos. Helsinki: Tammi.

Hujala, E., Puroila, A.-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.

Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A. 2006. Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita.

Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Kehittämistyön menetelmiä. Stakes 2006. Saatavissa: <http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/A85FCBC1-72BC-40D1-AE15-28ED3DFCC870/0/menetelmatosa2.pdf> [viitattu: 12.10.2010].

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa: Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A.R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, s. 91 – 108.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes oppaita 63. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kaskela, M. & Kronqvist, E.-L. 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Stakes. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Keltikangas-Järvinen, L. 2001. Tunne itsesi suomalainen. Juva: WS Bookwell.Oy.

Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa: Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, s. 73 – 104.

Koivunen, P.-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.

Kouvolan kaupungin vuorohoidon linjaukset. Kouvolan kaupungin internet-sivut. Saatavissa:

http://www.kouvola.fi/material/attachments/5nmdUqkl8/5uaxsN8Ud/Vuorohoidon_linjaukset.pdf [viitattu 22.1.2011].

Kujala, E. 2008. Pereen päiväkodissa. Lastenhoitaja nauttii kolmivuorotyöstä. Super-lehti 10/2008, s. 14.

Kuokkanen, H. 2006. Kasvatus ja varhaiskasvatus. Teoksessa Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A. (toim.) 2006. Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita, s. 9 – 62.

Kähkönen, S. 2007. Aikuisten yhteistyö kannattelee pientä lasta. Super-lehti 11/2007, s.12.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Mattila, V. Sähköpostitiedoksianto 19.1.2011. Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: Perehdytysmateriaali.

Mikkola, P. & Nevalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärven Offset Oy.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärvi: Pedatieto.

Munter, H. 2001. Lapsi aloittaa päivähoidon. Teoksessa Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. 2001. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY, s. 35 – 63.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Porvoo: WSOY.

Omahoitaja päivähoitossa. Espoon palvelut. Saatavissa:
http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;28;11866;10672;39428;40195_ [viitattu 4.1.2011].

Onni löytyy arjesta. Kuuden koon malli. Mannerheimin lastensuojeluliiton Internet-sivut. Saatavissa:
[http://www.mll.fi/@Bin/10408365/MLL+Kuusi+Koota+esite+\(2\).pdf](http://www.mll.fi/@Bin/10408365/MLL+Kuusi+Koota+esite+(2).pdf) [viitattu 8.1.2011].

Paaso, H. 2008. Tunteiden säätelyn yhteys sosiaalisiin suhteisiin ja mielenterveyteen. Teoksessa Tutkimusjulkaisu 2008. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B, s. 143 – 163.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Puroila, A.-M. & Karila, K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa: Karila, K., Kinos, J. & Virtanen, J. (toim.) 2001. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva: PS-kustannus, s. 204 – 225.

Pystynen, V. 2009. Yhä useampi lapsi on vuorohoidossa. Helsingin Sanomat. Verkkojulkaisu 25.6.2009. Saatavissa:
<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Yh%C3%A4+useampi+lapsi+on+vuorohoidossa/1135247186128> [viitattu 24.1.2011].

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus> [viitattu 1.2.2011].

Salo, S. 2003. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) *Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle*. Helsinki: WSOY, 44 – 77.

Schmitt, F. 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) *Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä lapsen kasvattajalle*. Helsinki: WSOY, 298 – 326.

Silvén, M. & Kouvo, A. 2010. Vuorovaikutus, varhainen kiintymyssyhyde ja psyykkinen hyvinvointi. Teoksessa Silvén, M. (toim.) 2010. *Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiön julkaisu*. Helsinki: Minerva, s. 65 – 89.

Sinkkonen, J. 2001. *Lapsen puolesta*. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, J. 2008. *Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun*. Juva: WS Bookwell Oy.

Siren-Tiusanen, H. & Tiusanen, E. 2002. Päivärytmi ja toiminnan rakentuminen. Teoksessa Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. 2002. *Pienet päivähoitossa. Alle kolmevuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita*. Helsinki: WSOY, s. 65 – 89.

Tamminen, T. 2004. *Olipa kerran lapsuus*. Juva: WS Bookwell Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi: Helsinki.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi: Helsinki.

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön op-paita 17.

Varhaiskasvatustietoa lasten vanhemmille. Saatavissa. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/f700d1fd-4540-47de-9d69-ae439f0731f5> [viitattu 15.1.2011].

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy.

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Väisänen, T. 2006. Aamusta iltaan ja yötä myöten – lapsen arki vuorohoidossa. Teoksessa Parrila, S. 2006. Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006: 17. Helsinki: Merikosken kuntoutus- ja tutkimuskeskus, s. 67 – 75. Verkkojulkaisu. [viitattu 22.1.2011.] Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3771.pdf

Öhman, K. 2004. Vuoropäivähoito on aikataulujen palapeliä. Dialogi-lehti 5/2004, s. 20.

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

Teema 1. Hoitomuodon sopivuus perheen elämäntilanteeseen

- Oliko vuoropäiväkoti heidän ensisijainen toiveensa lapsen päivähoito paikaksi vai oliko toivomuksena jokin muu hoitomuoto?
- Olivatko he harkinneet esim. yksityistä hoitajaa tai perhepäivähoitoa? jos eivät niin miksi?
- Onko nykyinen hoitomuoto ja paikka mielestäsi lapsellesi sopivin?

Teema 2. Päiväkotiin ja henkilökuntaan tutustuminen

- Tutustumiskäynnit päiväkotiin. Mitä silloin tulisi erityisesti huomioida?
- Onko tutustumiseen järjestetty riittävästi aikaa, ovatko vanhemmat saaneet tietoa, jota tulivat hakemaan?
- Päiväkodin käytäntöihin tutustuminen
- Millaisia ajatuksia ja kysymyksiä tutustumiskäynneillä on herännyt?
- Kuinka tutustumisen voisi järjestää paremmin?
- Kotikäynnit? Millainen merkitys kotikäynnillä oli vanhemmille sekä lapselle? Vaikuttiko sen vanhempien tai lasten tapaan suhtautua päiväkodin henkilökuntaan?
- Millaisia keskusteluja kasvattajien kanssa käydään, onko niille varattu riittävästi aikaa ja millaisia ne ovat tunnelmaltaan?

Teema 3. Käytänteet ja tavat

- Kodin ja päiväkodin päivärytmin yhteensovittaminen
- Lapsen omat rutiinit ja tavat, huomioidaanko niitä riittävästi päiväkodissa?
- Mitä asioita tulee ottaa huomioon, jotta lapselle päivähoiton aloituksesta tulisi mahdollisimman mielekäs?
- Omahoitajuus ja kasvatuskeskustelut vuoropäiväkodissa? Onko lapsellenne tehty varhaiskasvatussuunnitelma?